

**T. C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ, DENETİMİ, PLANLAMASI ve EKONOMİSİ
BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

AİLELERİN EĞİTİM HARCAMALARI

Huzeyfe AKSOY

Denizli – 2018

T. C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ, DENETİMİ, PLANLAMASI ve EKONOMİSİ
BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ

AİLELERİN EĞİTİM HARCAMALARI

Huzeyfe AKSOY

Danışman
Dr. Gökhan TUZCU

TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJE ONAY FORMU

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı öğrencisi Huzeyfe AKSOY tarafından hazırlanan “Ailelerin Eğitim Harcamaları” başlıklı Tezsiz Yüksek Lisans Projesi tarafımdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından Tezsiz Yüksek Lisans Projesi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Gökhan TUZCU

Danışman

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
..... / Ocak 2018 tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Şükran TOK

Enstitü Müdürü

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu proje çalışmada;

– Proje içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,

– Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,

– Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,

– Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,

– Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,

– Bu projenin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir proje çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

İmza

Huzeyfe AKSOY

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde birçok kişinin desteği ve katkısı olmuştur. Öncelikle, bizleri “eğitim ekonomisi ve planlaması” bilim dalıyla tanıştıran ve bu dalda eğitim görürken bitmez tükenmez sabrı ile bize yol gösteren, değerli hocam Dr. Gökhan TUZCU’ya teşekkürlerimi sunmaktan büyük onur duyuyorum. O olmasaydı, böyle bir bilim dalından haberimiz olmayacağı gibi bu dalda donanımlı olarak eğitim görme olanağına da kavuşamayacaktık. Aynı zamanda bu alanda proje hazırlamak aklımıza gelmeyecekti ve eğitimin başka yüzünü de göremeyecektik.

Dr. Gökhan TUZCU, araştırmamın her aşamasında beni yönlendirerek cesaretlendirmiş, değerli görüş ve eleştirileriyle rehberliğimi yapmış, değerli zamanını, bilgi ve deneyimlerini paylaşmaktan hiç kaçınmamıştır. Yaşama ve eğitime bakışından örnek aldığım, uzaklaşmışken tekrar bu bilim dalına dönmemi sağlayan değerli hocama çok teşekkür ederim.

Akademik eğitime başladığım günden itibaren yakın ilgi ve desteklerini esirgemeyen Enstitü hocalarıma çok teşekkür eddirim.

Anketlerin uygulaması esnasında yardımcı olan öğretmen ve eğitim yöneticisi arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Çalışmalarım boyunca maddi - manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan eşim Bedia AKSOY ve sevgili oğullarım Bedirhan ve Batuhan’a sonsuz teşekkürler ederim.

ÖZET
AİLELERİN EĞİTİM HARCAMALARI
Huzeyfe AKSOY
Tezsiz Yüksek Lisans Projesi
Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı
Danışman: Dr. Gökhan TUZCU
Ocak 2018, 50 Sayfa

Okulların kişilere sağladığı özel yararların yanı sıra, topluma sağladığı dışsal yararların da olması, onun herkese zorunlu ve parasız olarak sunulmasını gerektirmektedir. Alanyazındaki araştırmalar, kamu eğitimin finansmanından çekildikçe, ailelerin bu konuda daha belirgin rol almaya başladığını ortaya koymaktadır. Bu durum, eğitimin herkese eşit ve aynı nitelikte sunulmasını engellemektedir.

Bu araştırmanın amacı, ailelerin eğitim harcamalarının okulla ilgili ve sosyo-ekonomik değişkenlere göre farklılaşp-farklılaşmadığını ortaya koymaktır. Araştırmanın evreni, Denizli'nin Acıpayam ilçesinde yaşayan ve çocukları okula (kamu ve özel) giden ailelerdir. Örneklem 250 ailedir. Bunlardan 222'si çocuklarını kamu, 28'si de özel okula göndermektedir. Araştırmanın verileri, SPSS 11 ile çözümlenmiştir.

Ailelerin eğitim harcamaları, okulun türüne, okulun bulunduğu mahallenin sosyo-ekonomik düzeyine, okulun öğretim biçimine, okula ulaşım türüne göre farklılaşmaktadır. Diğer yandan, öğrencinin kiminle yaşadığına, ana-babanın eğitim düzeyine, ana-babanın mesleğine, ana-babanın aylık gelirine, evin mülkiyetine, ailedeki kişi sayısına ve öğrencilerin okuduğu sınıfa göre farklılaşmamaktadır.

Parasal yetersizliği olan ailelere devlet tarafından para, kitap, kırtasiye, ulaşım vb yardımlar yapılmalıdır.

Ailelerin, okulların harcamalarına katılması sürecinde öğretmenler ve okul yöneticileri bazı sorunlar yaşamaktadır. Bu nedenle özellikle okul yöneticileri "bütçe yönetimi" konusunda hizmet içi eğitime alınmalıdır. Üniversite ve İl Milli Eğitim Müdürlüğünün ortak çalışması ile okul yöneticilerine yönelik "okul finansmanı, eğitim ekonomisi ve eğitim planlaması" alanında eğitim verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Eğitim Ekonomisi, Eğitim Finansmanı, Eğitim Harcaması.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJE ONAY SAYFASI	iii
ETİK BEYANNAMESİ	iv
ÖZET	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Sayıtlılar	4
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. Tanımlar	4
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1. Kuramsal Çerçeve	6
2.1.1. Eğitimde Maliyet ve Harcama	7
2.1.2. Eğitimde Hak-Eşitlik Kavramları ve Bu Kavramların Uygulanma Durumu	8
2.1.3. Ailelerin Yapmış Oldukları Eğitim Harcamaları	9
2.1.4. Ailelerin Eğitim Harcamalarını Etkileyen Değişkenler	13
2.1.4.1. Kişisel ve Kültürel Algılara İlişkin Etmenler	14
2.1.4.2. Sosyo-ekonomik Etmenler	15
2.2. İlgili Araştırmalar	18
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM	20
3.1. Araştırmanın Yöntemi	20
3.2. Evren ve Örneklem	20
3.3. Veri Toplama Aracı	21
3.4. Verilerin Çözümlemesi	21

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR ve YORUMLAR	22
4.1. Kişisel Bilgilere İlişkin Bulgular ve Yorumlar	22
4.2. Ailelerin Eğitim İçin Yaptıkları Harcamalara Yönelik Bulgular ve Yorumlar	29
4.2.1. Okula Ulaşım Araçlarına Ödenen Ücretler	29
4.2.2. Giyim-Kuşam İçin Ödenen Ücretler	30
4.2.3. Eğitim-Öğretim Malzemeleri İçin Yapılan Harcamalar	31
4.2.4. Yabancı Dil Kursu İçin Yapılan Harcamalar	32
4.2.5. Sanat Kursu İçin Yapılan Harcamalar	33
4.2.6. Spor Kursu İçin Yapılan Harcamalar	34
4.2.7. Özel Ders İçin Yapılan Harcamalar	34
4.2.8. Dershane İçin Yapılan Harcamalar	35
4.2.9. Etüt Merkezi İçin Yapılan Harcamalar	36
4.2.10. Ailelerin Okula Ödediği Para	36
4.2.11.Harçlık Olarak Öğrenciye Verilen Paralar	37
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA ve ÖNERİLER	39
5.1. Tartışma	39
5.2. Öneriler	41
KAYNAKÇA	42
EKLER	45

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 4.1. Annelerin Eğitim Düzeyi	22
Tablo 4.2. Babaların Eğitim Düzeyi	23
Tablo 4.3. Annelerin Mesleği	24
Tablo 4.4. Babaların Mesleği	25
Tablo 4.5. Ailenin Yaşadığı Yer	26
Tablo 4.6. Ailenin Aylık Geliri	26
Tablo 4.7. Ailenin Yaşadığı Evin Mülkiyeti	27
Tablo 4.8. Ailenin Çocuk Sayısı	27
Tablo 4.9. Anne-Babanın Birliktelik Durumu	28
Tablo 4.10. Çocuğun Gittiği Okul Türü	28
Tablo 4.11. Çocuğun Gittiği Okul	29
Tablo 4.12. Okula Ulaşım Aracı İçin Yapılan Harcamalar	29
Tablo 4.13. Giyim-Kuşam İçin Yapılan Harcamalar	30
Tablo 4.14. Eğitim-Öğretim Malzemelerine İçin Yapılan Harcamalar	31
Tablo 4.15. Yabancı Dil Kursu İçin Yapılan Harcamalar	32
Tablo 4.16. Sanat Kursu İçin Yapılan Harcamalar	33
Tablo 4.17. Spor Kursu İçin Yapılan Harcamalar	34
Tablo 4.18. Özel Ders İçin Yapılan Harcamalar	34
Tablo 4.19. Dershane İçin Yapılan Harcamalar	35
Tablo 4.20. Etüt Merkezi İçin Yapılan Harcamalar	36
Tablo 4.21. Ailenin Okula Ödediği Para	36
Tablo 4.22. Çocuğa Harçlık Olarak Verilen Para	37

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Eğitim, esas itibariyle yeni doğan bir bebeğin, doğum anından itibaren başlayıp, yaşamın son bulduğu zamana kadar devam eden oldukça geniş kapsamlı bir süreçten ibarettir. Anne ile başlayan eğitim süreci, hayatın birçok kesitinde, farklı kişiler ve farklı kurumlar dahilinde yıllar süren uzun, uzun olduğu kadar da pahalı bir mal niteliği taşımaktadır. Eğitimin bireyde, istenen davranışların yerleşmesi, istenmeyen davranışların sonlandırılması amacıyla sürdürülen bir program olduğu düşünüldüğünde, bu değişim sürecinin hemen sonuç verecek kadar kısa olmamasının nedeni ve bu neden doğrultusunda maliyeti de anlaşılabilir.

Eğitim hizmetinin temel eğitim düzeyinde kamu tarafından finanse edilmesi yaygın bir görüştür. Diğer yandan üniversite eğitiminin özel getirisinin sosyal getirisinden fazla olması nedeniyle bu seviyede eğitimin finansmanının büyük oranda bireyler tarafından karşılanması savunulmaktadır. Bu olgu ise, hanelerin eğitim hizmetinden faydalanmasını, mali güçleri ile orantılı bir hale getirmektedir. Dolayısıyla yoksul bir haneye mensup öğrencinin, eğitimin sağladığı bireysel faydalardan yararlanarak, gelecekte iyi bir mesleğe sahip olup iyi bir gelir elde etmesi ve bu yolla yoksulluktan kurtulması ancak ailesinin yapacağı eğitim harcamasına bağlı olmakta ve bu da ailenin geliri doğrultusunda gerçekleşmektedir. Nitekim Türkiye’de üniversite öğrencilerinin büyük bir kısmının, gelir düzeyi yüksek ailelere mensup olduğu görülmektedir.

Ailelerin, çocuklarının eğitimi için yaptıkları harcamalar gün geçtikçe artmaktadır. Bu durum beraberinde eğitime erişimde fırsat ve olanak eşitsizliklerini getirmektedir. Bu çalışmada, öğrencilerin aileleri görüşülecek ve kamu okulu ile özel okul arasında eğitim harcamalarında fark var mıdır? sorusuna yanıt aranmıştır.

1.1. Problem

Eğitim; kişiliğin gelişmesine yardım eden, insanların yaşamak için gerekli bilgi, beceri ve davranışlar elde etmesine yarayan bir süreçtir (Tezcan, 1992, 3). Bu süreç, bireyin okul dışında ve içinde yaşam boyu edindiği öğrenmelerin bütününü kapsamaktadır (Varış, 1988, 19). Ayrıca eğitim, bireylerin kendilerine ve topluma faydalı olacak biçimde yetiştirilmesi süreci olarak da tanımlanabilir. Toplumla faydalı olan birey ekonomik olarak da ülkesine katkı sağlamakta, ülkesinin kalkınmasına hizmet etmektedir. Bu sebeple eğitim ülkelerin kalkınmalarının temel taşı olarak görülen bir alan olma özelliğine sahiptir.

Ülkelerin eğitim planlaması çalışmalarının en büyük sorunu finansman yetersizliğidir. Bunun nedeni ise, zaman içinde eğitim algısının değişmesi; eğitim harcamalarının toplumsal bir ‘hizmet’ olarak değil, Toplumun insan gücü kaynaklarına yapılan bir ‘yatırım’ olarak kabul edilmesidir. Türkiye eğitim sisteminin tüm kademelerinde ciddi bir finansman sorunu yaşanırken, 12 yıllık kesintisiz eğitim uygulanmasına geçilmesiyle fizik–mekan, modern araç-gereç, ğretmen-personel ihtiyacı artmış, finansman sorunu daha da çok ön plana çıkarmıştır.

Devletin btden ayırdığı payın büyük bir kısmı personel maaşlarına gitmektedir. Bu durumda ihtiyaçlarını devletten ayrılan bt ile karşılayamayan okul yöneticileri finans arayışı içine girmiş ve ğrenci ailelerine finans kaynakları içine dahil etmiştir. Böylece eğitim hizmetlerinin kamu tarafından karşılanamayan kısımları doğrudan ve dolaylı harcamalar yapmaları yoluyla ailelere yüklenmektedir. Bu kaynaklardan kayıt paraları, eğitime katkı payları, kitap, ulaşım, vb. harcamalar ailelerden doğrudan alınırken; yemek, harçlık vb. harcamalarla da aileler dolaylı olarak eğitime katkıda bulunmaktadır.

Türkiye eğitim sisteminin tüm kademelerinde ciddi bir finansman sorunu yaşanırken 4306 sayılı “8 Yıllık Kesintisiz İlköğretim” Yasası’nın uygulanmasına 15 Eylül 1997 tarihinde geçilmesiyle fizik-mekan, modern araç-gereç, ğretmen personel ihtiyacı artmış, ilköğretimde finansman sorunu daha da çok ön plana çıkarmıştır. Köy okullarının kapanarak evre okullara öğrencilerin taşınması ve yemek ihtiyaçlarının karşılanması gerekliliği de devleti eğitim finansmanı açısından sıkıntıya sokmuştur (Altuntaş, 2005, 3).

Eğitim hizmetlerinden faydalanmak devlet tarafından karşılanması gereken bir eğitim hakkı olarak görülmesine karşın, eğitime ailelerin yaptıkları harcamalarının artması günümüzde eğitimin finansmanı alanında önemli bir problem olarak ortaya çıkmaktadır.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı; ailelerin çocukları için yaptığı eğitim harcamalarını ortaya koymaktır. Bu bağlamda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

- Ailelerin, çocukları için bir yılda yaptığı eğitim harcamaları ne kadardır?
- Ailelerin yaptığı eğitim harcamaları, çocuğun gittiği okulun trine (ilkokul, ortaokul, lise vb) göre farklılaşmakta mıdır?
- Ailelerin yaptığı eğitim harcamaları, çocuğun gittiği okulun kamu okulu ya da özel okul olmasına göre farklılaşmakta mıdır?
- Ailelerin yapmış olduğu eğitim harcamaları, ana-bananın mesleğine, eğitim düzeyine ve gelir düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. nem

Türkiye’de ilgili alanyazında hane halkı eğitim harcamalarını konu alan araştırmalar bulunmaktadır (Akça, 2002; Keskin ve Demirci ve Keskin, 2003; Tansel ve Bircan, 2006; TÜİK, 2006, Kahveci, 2009; Köktaş, 2009; Küçüker ve Aslan, 2010; Türk Eğitim Derneği [TED], 2010; Sakallı, 2010). Bu araştırmalar içinde en kapsamlı olanı Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) 2002 yılında yapmış olduğu araştırmadır (TÜİK, 2006). TÜİK’in (2006) araştırması dışında ve ilgili değişkenler göz önünde bulundurulduğunda, bu araştırmanın konuyla ilgili yapılmış sınırlı sayıda araştırmalardan biri olduğu söylenebilir. Yapılan bu araştırmanın, ilgili alanyazındaki kuramsal bir boşluğu doldurmasının yanı sıra, Denizli ilinin Acıpayam ilçesinde ailelerin eğitim harcamalarını konu alan ilk araştırmadır. Ayrıca araştırmanın Anayasa’da zorunlu ve parasız olduğu dile getirilen ilköğretim düzeyini de içine alması onun diğer bir önemli yönünü oluşturmaktadır.

Araştırmanın, ailelerin eğitim harcamaları ile ilgili olarak ileride yapılacak araştırmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.4. Sayıtlar

- Anket sorularına verilen yanıtlar, ailelerin algılarını yansıtmaktadır.
- Araştırmada kullanılan veri toplama aracı, ailelerin eğitime yapmış oldukları harcamalarını ölçebilecek niteliktedir.
- Kamu okullarının içinde buldukları yakın çevrenin sosyo-ekonomik düzeylerini yansıttıkları varsayılmıştır.
- Özel okullar, üst sosyo-ekonomik düzey okullar olarak varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- Ailelerin yalnızca eğitim harcamalarını kapsamaktadır, diğer alanlara yaptıkları harcamaları kapsamamaktadır.
- 2016-2017 öğretim yılında yapılmıştır, diğer yılları kapsamamaktadır.
- Denizli ilinin yalnızca Acıpayam ilçesinde yapılmıştır, diğer ilçeleri kapsamamaktadır.
- Özel Eğitim Okulları ile Yatılı Bölge Orta Okullarını (YİBO) kapsamamaktadır.

1.6. Tanımlar

Aile: Çocuğun yetiştirilmesi, gelişiminin sağlanması ve eğitim de dahil olmak üzere çeşitli gereksinimlerinin karşılanmasında sorumluluk taşıyan anne, baba ve aile büyüklerinden oluşan kişilerin her biri.

Eğitim Ekonomisi: Doğada varolan kaynakları, çeşitli eğitimsel nitelikleri üretmek için planlı bir biçimde kullanma ve toplumun çeşitli kesimleri arasında dağıtma konusunda yapılan çalışmaları inceleyen bilim dalıdır (Tuzcu 2016, 12). İşgücü piyasasının istemleri (talepleri) yönünde üretilmesi gereken niteliklerin türü, bu niteliklerin üretimi için gereken kaynak miktarı vb sorunlarla ilgilenen bilim dalıdır (Karakütük 2006, 154).

Eğitim Finansmanı: Eğitimsel çalışmaların yapılabilmesi için gereksinim duyulan kaynakların nereden, nasıl ve hangi oranda sağlanacağını inceleyen bilim dalıdır (Tuzcu 2016, 124).

Eğitim Harcaması: Eğitimsel çalışmaların yapılabilmesi için varolan parasal kaynakların, hangi illerde, hangi okullarda, hangi oranda, hangi alanlarda, ne zaman kullanılacağını inceleyen bilim dalıdır (Tuzcu 2016, 124).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, bu araştırmaya temel oluşturan kuramsal bilgiler ve bu alanda yapılmış araştırmalar yer almaktadır. Daha açık bir deyişle, eğitim harcamalarının özellikleri, devlet tarafından yapılan harcamaların yanında ailelerin yaptığı harcamaların oranı vb konulara ilişkin bilgiler yer almaktadır. Ayrıca bu konularda yapılmış olan araştırmalardan söz edilmektedir.

2.1. Kuramsal Çerçeve

Bilimsel ve teknolojik yenilikler yaratacak ve bu yenilikleri yaşam standartlarının yükseltilmesinde kullanacak olan insan kaynakları, ancak nitelikli bir eğitim süreciyle güçlendirilebilmektedir. Bu süreçte eğitimle ilgili göstergelerin üretilmesi ve bu göstergelerin planlama çalışmalarında kullanılması, yaratıcı ve ulusal bilinçle donanmış kuşakların yetiştirilmesinde vazgeçilmez bir öneme sahiptir.

Yetersiz veriler, plansızca (rastgele) politikalar üretilmesine ve uygulanmasına neden olmaktadır. Bu tür plansızlıklar ve savurganca harcanan kaynaklar nedeniyle, okullar kuruluş amaçlarını gerçekleştirememektedir ve var olan eşitsizlikler artmaktadır. Ekonomik ve psikolojik sorunlar yaşanmakta ve milyonlarca öğrenci eğitimini zor koşullarda sürdürmektedir. Diğer yandan, uluslararası karşılaştırmalarda Türkiye'nin eğitime yaptığı harcama çok düşük çıkmakta, Türkiye 3. dünya ülkeleri arasında yer almaktadır.

Okul türlerinden hangisinin ya da hangilerinin daha uygun maliyetle daha başarılı öğrenciler yetiştirdiğine ilişkin araştırmalar yapılmalıdır. Eğitimin planlı ve ekonomik bir biçimde yürütülmesi, yaşam standartları yüksek bir ülke yaratacaktır.

Kişinin eğitim görmesi, sahip olduğu insan sermayesini artırması demektir. Daha iyi bir gelecek için yatırım yapmış olur. Bu yatırım, aynı zamanda ekonominin üretim kapasitesini artırıcı bir etki de yaratır. Dolayısıyla bir ülkede insanların eğitimi, ekonominin büyüme hızını, ücret düzeyini ve işsizlik oranını belirler. Gerekli eğitim

ortamlarının yapılması, tüm yurttaşlara nitelikli eğitim fırsatlarının sunulması, toplumsal hareketliliği artırır ve toplumsal adaletin sağlanmasına katkı yapar.

Her ülkenin nitelikli işgücüne gereksinimi vardır. Bu işgücünün, arama, öğrenme, düşünme, çalışma isteği ile donatılması gerekir. Bunların yolu ise eğitimden geçer. Bir ülkenin kalkınma hızı, yalnızca fiziksel sermayenin artması ile artmaz. Asıl etki, dünya pazarlarına açılabilen nitelikli işgücünden kaynaklanır.

2.1.1. Eğitimde Maliyet ve Harcama

Maliyet genel olarak, "bir yarar ya da çıkar sağlamak için katlanılan fedakârlık ya da bir mal karşılığı elden çıkarılan belirli bir miktardaki paradır" (Üstün, 1988, 31). Diğer bir tanımda maliyet; bir birim ürünün üretilmesine harcanan paradır. Yani bir birim ürünün üretilmesi için işlenen, işleyen, tüketilen, kullanılan girdilerin parasal değeri ürünün maliyetini oluşturmaktadır (Başaran, 2006, 462).

Eğitim maliyeti ise eğitim hizmetlerini gerçekleştirmek üzere kullanılan girdilerin ekonomik değeri olarak tanımlanmaktadır (Bircan, 1988, 2). Bireyin eğitimi için yapılan dolaylı ve dolaysız harcamalar, vazgeçme maliyeti gibi ilerdeki toplam kazançlarını tahmin etmek için uygulanan ekonomik bir çözümlerdir (Âdem, 1993, 127). Ayrıca eğitimin maliyeti; farklı kişi ve kurumların yaptıkları harcamalar fırsat maliyetleriyle birlikte eğitimin maliyetini oluşturmaktadır (Tural, 2012, 113). Tanımdan anlaşılacağı üzere eğitimin maliyeti yalnızca harcamalardan oluşmamakta kaybedilen kazançları da içermektedir.

Eğitimin maliyetinin belirlenmesi, eğitimin niteliğinden kaynaklanan üç tür zorluk nedeniyle daha fazla dikkat gerektirmektedir. Bu zorluklar eğitimin tanımından, eğitime katılan ekonomik birimlerden ve eğitimin kamusal hizmet olması özelliğinden kaynaklanmaktadır (Hallak, 1974). Eğitimin maliyetinin hesaplanması, bir bakıma kıt kaynakları kullanarak çeşitli kesimlerin (devlet, aile, firma) kendi açılarından en iyi çözüme ulaşmak, en yüksek faydayı sağlamak ve bu kaynakları en iyi şekilde dağıtmak üzere çaba sarf etme amacını gütmektedir. Eğitimin çıktılarını üretmede kullanılan kaynakların değer ve miktarını kestirmek için var olan maliyet verileri kullanılarak, toplam maliyet ve birim maliyet hesaplanabilir. Her girdi için yapılan harcamalar toplanarak toplam maliyet elde edilebilir (Tural, 2012).

2.1.2. Eğitimde Hak - Eşitlik Kavramları

Eğitim hakkı, bireyin ufkunun sınırlarını genişleten, onun gizil güçlerini ortaya koyan ya da bu gizil güçlerinin farkındalığını artıran, bireyin kendine duyduğu özgüveni besleyen ve bireyin içinde bulunduğu toplumda, doğasına uygun olarak kazanımlar elde etmesine olanak sağlayan ya da sağlaması gereken bir önkoşul ya da istem biçiminde tanımlanabilir (Yolcu, 2007, 24).

Eğitimde eşitlik, hiç kimsenin ilgi, yetenek, ekonomik, sosyal ve siyasal hiçbir sınırlamaya bağlı kalmadan, kendini gerçekleştirme ve geliştirme adına eğitimden “kayıtsız ve şartsız” yararlanmasıdır.

Günümüzde eğitim finansmanında yaşanan sıkıntılar sebebiyle tartışma konusu olan, sorgulanan eğitim hakkı ve eğitimdeki eşitsiz uygulamaların örnekleri geçmişteki ilkel dönemlere kadar uzanmaktadır. Örneğin Ortaçağ feodal toplumlarında, iktidarı ellerinde bulunduranlar, toplumda yer alan bazı sınıfsal toplulukları (köylü, işçi, köle vb) eğitimden mahrum bırakmışlar, uygulanan haksız tutum Sanayi Devrimine kadar sürmüştür. Sanayi Devrimi ile beraber, yeni bir toplum modeli ve toplumsal sınıflar arasında karşılıklı yeni bir ilişki biçimi ortaya çıkmıştır. İlgili dönemde fabrikalar toplu üretimin mekânı olurken, bu mekânlarda çalıştırılan işçilerin üretim alet ve yöntemlerini kullanma zorunluluğu, ayrıcalıklı toplumsal kesimlere ait olan eğitimin yaygınlaştırılması zorunluluğunu gündeme getirmiştir (Abacıoğlu, 2004). Devam eden bu ayrıcalıklar “kamusal eğitim” ve “eğitim hakkı” düşüncesinin önem kazanmaya başlamasıyla yerini özgürlük, eşitlik ve kardeşlik haklarına bırakmıştır. Fransız Devrimiyle birlikte özgürlük, eşitlik ve kardeşlik ilkeleri insanların doğuştan sahip oldukları bir dizi doğal hakları olarak kabul edilmiştir. Eğitim hakkı ise özel bir öneme sahiptir. İnsan haklarının bilincine varılması ve korunması önem kazanarak eğitim hakkı devletin zorunlu görevleri arasında sayılmıştır (Ercan, 1998, 20).

Eğitim hakkı, ülkelerin ilgisini çekmiş ve 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (İHEB) ve 1990 Çocuk Hakları Sözleşmesi ile uluslararası topluluklar, ilköğretimin zorunlu ve ücretsiz olması konusunda görüş birliğine varmıştır (İHEB, 1999, 240). İHEB (1948) eğitimi, her insanın insan olmak itibarıyla sahip olduğu bir hak olarak tanımlamakta ve bunun doğal sonucu olarak, eğitimin parasız olduğunu (olabileceğini ya da olması gerektiğini değil) vurgulamaktadır (Özsoy, 2008,78).

Eğitim hakkını temel alan bir düzenleme devletin görevidir. Herkesin, ulaşılabilir mesafede okula “parasız” gidebilmesi ve tüm araç-gerecin devletçe parasız sağlanması gerektiği, hükümetler tarafından sürekli vurgulanmasına rağmen okullarda bunun tam olarak uygulanamadığı görülmektedir (Özçelik, 2007, 12) .

Eğitim alanında yaşanan eşitsizlik son 20 yılda çoğu ülkede daha kötüye gitmektedir. Eğitim sisteminde ve iş piyasasında başarılı olanların seçilmesi, başarı için ailelerin harcama yapmaları ve kamunun eğitim harcamalarındaki kısıtlamalar eğitimdeki eşitsizliği daha da artırmaktadır (Levin, 2003, 39).

2.1.3. Ailelerin Yapmış Oldukları Eğitim Harcamaları

Eğitime yapılan özel harcamalar içerisinde hanehalkının payı da önemli bir gösterge olarak kabul edilmektedir. OECD ülkelerinde özel harcamaların ortalama dörtte üçü aileler tarafından yapılmaktadır (DPT, 2009, 48).

Öğretim programının yürütülmesinde gereksinim duyulan harcamalar için parasal desteğe gereksinim duyulması kaçınılmazdır. Hızlı teknolojik değişimin yaşandığı okulların araç-gereç ve donanım için harcamalarda gereksinim duyduğu kaynağın, parasal ya da parasal olmayan biçimde sağlanması, okul yönetimi açısından son derece önemlidir. Bu noktada öğrenci ailelerinin de desteğine gereksinim vardır. Belirtilen nedenle okulların gereksinimlerini gidermek üzere bazı aileler doğrudan para ödeyerek bazıları da doğrudan para ödemeyip farklı harcama kalemleriyle dolaylı olarak parasal harcamalar yapmak zorunda kalmaktadır (Beydoğan, 2006, 75).

Ailelerin yaptıkları eğitim harcamaları, öğrenci ailesinin ödediği okul ücretini, harç, kitap ve kırtasiye giderlerini, okula geliş gidişteki ulaşım giderlerini, okul üniforması giderlerini, eğitimi sürdürebilmek için sağlanan konut ve benzeri için yapılan harcamaları ve ödenen vergilerin eğitime ayrılan bölümünü içermektedir (Türköz, 2002, 61-62 ve Yıldız, 2000). Öğrenimin kamu okullarında tamamen parasız olduğu ülkelerde dahi, öğrenimin ücretsiz olduğu söylenemez.

Ailelerin harcama yapması gerektiği düşüncesine katılan yazarlardan olan Cingi ve Güran’a göre (2003, 132) her kademedeki eğitim hizmeti, eğitimden yararlananların parasal katkılarıyla gerçekleştirilmelidir. Cingi ve Güran (2003, 132) özelleştirme alanındaki düşüncelerinde daha da ileriye giderek kamunun eğitim alanından çekilerek, bu alanı özel sektöre bırakması gerektiğini savunmuştur. Onlara göre devlet, okullara

ayırdığı ödeneklerle okul yönetiminin, öğretim programının gerektirdiği harcamaları karşılayamaz.

Eğitimin finansmanını, 20. yüzyılın son çeyreğinde tamamen kamunun üstlenmesi nedeniyle öğrenci sayıları artmış oluşan talebin fazla olmasıyla istenen eğitimi karşılayamayan okullar ailelerin eğitime harcama yapmasını ön plana çıkartmıştır (Bray, 2003, 32).

Avrupa Birliği (AB) ülkelerini kapsayan ve 2002 yılında yapılan bir araştırmaya göre, eğitim için ailelerin yaptıkları kişi başı eğitim harcaması, en yüksek olan İngiltere’de 190 €, en düşük Slovak Cumhuriyetinde 10 €’dir (EGREES, 2005). Gerek kamunun gerekse ailelerin yaptıkları eğitim harcamalarının önemli bir kısmı, yükseköğretim düzeyi içindir. Örneğin, İngiltere’deki ailelerin eğitim için yaptığı harcamalarının yaklaşık olarak dörtte üçü yükseköğretim içindir. Öyle ki Güney Kore’de eğitim kaynaklarının üçte biri aileler tarafından sağlanmaktadır (EGREES, 2005).

Ailelerin eğitim harcamalarına dünya ülkeleri açısından yaklaşıldığında 20. yüzyıldan önce kiliseler, diğer dini kurumlar ve gönüllü kuruluşlar tarafından eğitim hizmetinin verilmesiyle ailelerin eğitimin finansmanına katıldığı görülür. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra devlet, eğitimin finansmanını üstlenmiş, uluslararası anlaşmalar olan 1948 İHEB, 1959 Çocuk Hakları, 1966 Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Antlaşmasıyla eğitimdeki rolünü daha da artırmıştır. Mongolya’da yapılan ailelerin eğitim harcamalarına göre, aileler öğrenci başına 273.8 Tughrik harcamada bulunmuştur. Endonezya’da yapılan çalışmada Endonezya hükümetinin 2009 yılında yeni bir okul programı olan Free School Programme (FSP)’yi düzenlemesiyle birlikte ailelerin yapmış oldukları, yüksek düzeydeki harcamalar büyük oranda düşürülmüştür. FSP’den önce aileler okula kayıt ücreti, aylık aidat ve ekstra harcamalarda bulunuyordu. FSP’den sonra okul aidatları ve ailelerin eğitime yapmış oldukları doğrudan harcamalar kaldırılmıştır (Fitriah, 2010, 4-87).

Quang’ın (2012, 68) Vietnam’da 2006 yılında yapmış olduğu çalışmaya göre aileler yılda en az 2.476.383 VND, en fazla 26.318.000 VND eğitim harcamasında bulunmuştur.

Ailelerin eğitim harcamaları Türkiye açısından değerlendirildiğinde, ilk kez 1925 yılında zorunlu eğitim çağındaki çocuklar için yapılacak harcamalara ailelerin

katılımının sağlanması amacıyla “Mektep (Okul) Vergisi” adında bir vergi konularak ilk kez eğitimin finansmanına aileler katılmıştır. “Okul (Mektep) Vergisi, birçok zorlukla karşı karşıya olan Cumhuriyet yönetiminin, eğitim finansmanında karşılaşılan güçlükleri yenmek için bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. Bu vergi, “zorunlu öğrenim çağında bulunanların okutulması için zorunlu olan harcamalara halkın katılması” olarak tanımlanmıştır (Md. 11). Dolayısıyla bu vergiyle birlikte aileler eğitimin, özellikle de zorunlu olan ilkokulun finansmanına katılmıştır. Şehir, kasaba ve köylerde oturan, az çok kazancı, serveti olan her kişi ile tüzel kişiliğe sahip şirketler ve kurumlar, bu vergiyi vermekle yükümlü tutulmuştur (Md. 2). Verginin hane, nüfus, yükümlü sayısı ve servet derecesi göz önünde bulundurularak alınması ön görülmüştür (Md. 6). Bu durumdan anlaşılmaktadır ki daha önce İl Özel İdareleri’ne yüklenen eğitimin finansmanı; 1925 yılındaki mektep vergisiyle daha çok ailelere yüklenmiştir (Ulaş, 2007, 14). Dönemin Millî Eğitim Bakanı Şükrü Saraçoğlu bu durumdan duyduğu rahatsızlığı belirttiği 28 Şubat 1925 tarihli TBMM konuşmasında, ilköğretimin aile katkısı olmadan İl Özel İdarelerince finanse edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

1980’li yıllardan itibaren Türkiye’de piyasa ekonomisinin uygulanması ve eğitimin ticari bir hizmet alanı olarak kabul edilmesi, ailelerin çocuklarının eğitimi için aile bütçelerinden daha fazla kaynak ayırmalarına yol açmıştır (Köse, 2007). Kamu kaynaklarından eğitime ayrılan oranın azalması, eğitimin niteliğini olumsuz yönde etkilemiştir. Varsıl aileler çocuklarını özel okullara gönderirken, çocuklarını kamu okullarına gönderen aileler okulların birçok gereksinimini karşılamak durumunda bırakılmıştır. Bütün bu değişkenler de ailelerin eğitime yapmış oldukları harcamaları artırmıştır. Belirtilen değişkenle birlikte kamu harcamalarının kısılmış eğitim finansmanında ailelerin eğitimin maliyetine katılım oranlarının arttığı özel kaynak kullanımı kullanılmıştır (Ünal, 1996). Aileler bu hizmetlerden birinci derecede yararlandıkları için de eğitim harcamalarını yapmak durumunda bırakılmıştır.

Okula ulaşım araçları için ailelerin yaptıkları harcamalar, yüksek tutarlardadır. Örneğin Tayland’da 1987 yılında ailelerin ilköğretim düzeyindeki yıllık harcamaları araştırılmış çocuklarını kamu okullarına gönderen ailelerin 32; çocuklarını özel okula gönderen ailelerin 326 Baht harcamada bulunduğu tespit edilmiştir (Bray, 1996, 23).

Aynı araştırmaya göre, Endonezya'da 1992 yılında aileler, ulaşım için ilkokul düzeyinde 1.957, ortaokul düzeyinde 18.047, lise düzeyinde ise 42.390 Rupiah harcamada bulunmuştur. Moğolistan'da aynı yıl ulaşım için aileler 11.9 Tughrik harcamıştır. Vietnam'da aileler bir öğrenci için 1993 yılında 200 Dong ulaşım harcaması yapmıştır. Kamboçya'da ise 1993 yılında aileler bir öğrenci için 138.000 Riel harcamada bulunmuştur, bunun 11.400 Riel ilkokul düzeyinde yapılan ulaşım harcamalarıdır. Filipinler'de aileler yılda 1.948 Peso eğitim harcamasında bulunmuşlardır. Bu harcamanın 670 Peso'sunu, çocuklarını kamu okullarına gönderen aileler, 18108 Peso'sunu da çocuklarını özel okullara gönderen aileler yapmıştır (Bray, 1996, 62-71).

Bray'e göre (1999, 21) Afrika ülkelerinden Mauritius'da aileler tarafından ilköğretime yapılan harcamaların % 11.8'i; Asya ülkelerinden Endonezya'da ise % 3.7'si ulaşımaya ayrılmaktadır. Adı geçen çalışmaya göre Kamboçya'da çocuklarını ilköğretim okullarına gönderen ailelerin % 50'sinden daha azı ulaşım harcaması yapmaktadır. Bunun nedeni, Kamboçya'da ulaşımında bisiklet kullanımının yaygın olmasıdır (Bray, 1999, 127).

Fransa'da okula ulaşım araçlarına yapılan harcamalar, 1990'dan 2001 yılına kadar yaklaşık % 50 oranında atmıştır. Fransa'da 2001 yılında yapılan dolaylı harcamalar göz önüne alındığında, okul ulaşımına yapılan harcama, eğitime yapılan toplam aile harcamalarının % 0.5'ine karşılık gelmektedir (ECR, 2005). Finlandiya'da ise ilköğretim sırasında öğrencinin evinin okula uzaklığı beş kilometreden fazlaysa, öğrenci ücretsiz taşınmaktadır. Yine öğrenciler, yaşının uygun olmaması ya da yalnız başına okula gitmesinin güç olması durumunda, ücretsiz ulaşımından yararlanabilmektedir. Dolayısıyla Finlandiya'da aileler, ulaşım için hemen hemen hiç harcama yapmamaktadırlar (ECR, 2005).

Türkiye'de ise adrese dayalı kayıt sistemine göre, öğrenci evine en yakın okula kayıt olmalıdır. Ancak bu düzenlemeye karşın, ulaşım aracı (öğrenci servisi) olmayan okul hemen hemen yoktur. Ulaşım araçlarına harcanan paralar çok büyük miktardadır ve bu iş büyük bir rant oluşturmaktadır (Altuntaş, 2005, 8). TÜİK tarafından 2002 yılında yapılan araştırmada ise ailelerin yaptıkları eğitim harcamalarının % 4'ünü dolmuş (öğrenci servisi) ücreti oluşturmaktadır (TÜİK, 2006).

2.1.4. Ailelerin Eğitim Harcamalarını Etkileyenler

Ailelerin eğitim harcamalarını etkileyen etmenlere ilişkin olarak, ilgili alanyazında farklı sınıflandırmalara rastlanmaktadır. Örneğin Tilak (1988, 61), ailelerin eğitim harcamalarını etkileyen değişkenleri iki gruba ayırmıştır. Bunlardan ilki, ailenin genel özellikleri, diğeri okulla ilgili özelliklerdir. Ailenin genel özellikleri arasında, sosyal özellikler (kast, bölge, etnik köken), ekonomik özellikler (ailenin geliri, mesleki düzey), demografik değişkenler (ailenin büyüklüğü) ve eğitim (aile bireylerinin eğitim düzeyi) bulunmaktadır. Okulla ilgili özellikler ise şunlardır: Okulun yerleşim yerinin özelliği, okulda öğle yemeği, ücretsiz kıyafet, okullarda ücretsiz ders kitapları ve kırtasiye vb yardımların yapılması, okuldaki öğretmenlerin çalışma biçimleri, okulun kamu okulu, özel okul ya da kamu destekli yarı-özel okul olup olmaması; çocuğun gelişim özellikleri, köyü gelişme faktörü ve köy gelişim endeksi.

Âdem'e göre (1997, 83-84) eğitim harcamalarını etkileyenler şunlardır: Ülkenin ekonomik düzeyi, kişi başına düşen ulusal gelir, siyasal iktidarların izlediği politika, halkın eğitim istemi ve eğitime gösterdiği ilgi, öğrenci sayısı, öğrenim çağında bulunan nüfusun okullaşma oranı, okullarda okutulan ders sayısının artması, eğitim personeli sayısının fazlaca artırılması, araştırma çalışmalarının hızla artması ve öğretimin teknik hale gelmesi.

Başka bir gruplandırma da European Commissionu tarafından 2005 yılında yapılmıştır. European Commissionu Raporu'nda (ECR) yer alan sınıflandırmada ailelerin çocuklarının eğitimleri için yaptıkları harcamalar kişisel, kültürel, kurumsal, sosyo-demografik, ekonomik ve ailesel değişkenlerle doğrudan ilişkili olduğu için eğitim harcamalarını etkileyen etmenler de bu başlıklar altında ele alınmıştır.

Gürler, Kırıcı, Turgutlu ve Üçdoğruk (2007, 90) eğitim harcamalarını etkileyen başlıca etmenleri; en yakın okula uzaklık, ana ve babanın eğitim süresi (yıl), yaşanılan yerin kır-kent olması.

Yolcu (2011, 14-27) ise hane halkı eğitim harcamalarını etkileyenleri; kişisel ve kültürel algılara ilişkin değişkenler, kurumsal değişkenler, ekonomik değişkenler ve sosyo-demografik değişkenler olmak üzere dört başlık altında ele almıştır. Kişisel ve kültürel algılara ilişkin değişkenler arasında, eğitimin kamu kaynakları dışında finanse edilmesi, ailelerin çocuklarının eğitimine verdiği önem, toplumsal sınıf beklentileri yer almaktadır. Hane halkı eğitim harcamalarını etkileyen kurumsal değişkenler arasında ise

kamu okullarındaki eğitimin niteliği, yasal düzenleme ve politikalar, kayıt ve öğrenim ücretleri, öğrenciler için finansal araçlar, kariyer araları, vergi teşvikleri ve öğrenci kontenjanları bulunmaktadır. Ekonomik değişkenler; işgücü piyasasının durumu, eğitimin getirisi, ailenin geliridir. Sosyo-demografik değişkenler ise ailelerin eğitim durumu, ana-babanın mesleği, cinsiyet, hane halkının yaşadığı yer ve farklı eğitim düzeylerine katılımıdır.

Bu çalışmada, yukarıda belirtilenlerden yola çıkarak, ailelerin eğitim harcamalarını etkileyenler, “kişisel ve kültürel algılara ilişkin etmenler” ile “sosyo-ekonomik etmenler” olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Aşağıda açıklanmaktadır:

2.1.4.1. Kişisel ve Kültürel Algılara İlişkin Etmenler

Kişisel ve kültürel algılar, genellikle aile bireylerinin inançlarıyla ilgilidir. Bu algılar; eğitimin kamu kaynakları dışında finanse edilmesi, ailelerin çocuklarının eğitimine verdikleri önem, toplumsal sınıf beklentileri, toplumsal norm ve değerlerle ilişkilendirilmektedir (Ünal, 1996; Tezcan, 1996; Tilak, 2002; ECR, 2005; Tomul, 2008; Yolcu, 2011).

Aileler, eğitimin yararına ve gelecekte onun somut bir getirisi olacağına inanıyorsa, daha fazla harcama yapmaktadır. Örneğin, tarımla uğraşan ve eğitim durumu düşük aileler, çocuklarını kendileriyle karşılaştırarak yaşamın devamında eğitim görmenin çok da önemli olmadığı ve eğitim görmeden de gereksinimlerin karşılanabileceği düşüncesiyle eğitime para harcamaya gerek görmemektedir. Aile, eğitimi gereksiz ve masraflı bir hizmet olarak algılayıp çocuğu aile içinde daha çok işgücü olarak değerlendirdiğinde, çocuklarının eğitimine harcama yapmaz. Eğitimsel kazanımların yeterince algılanmadığı bir toplumda, eğitim harcamaları düşük düzeyde kalır (Akça, 2002, 22).

Düşük statülü işlerde çalışanlar, daha üst statüde çalışanlar ile kendilerini karşılaştırdıklarında, aralarındaki gelir, iş pozisyonu, konum ve iş rahatlığının nedeninin, eğitim farklılığından kaynaklandığını görürler. Çocuklarını kendilerinden daha üst seviyede ve kendilerinden daha iyi çalışma koşullarında görmek isteyen aileler, çocuklarının eğitimlerine önem vererek amaçlarını gerçekleştirmek adına harcama yapmaya istekli davranır. Bu aileler, çocuklarının gelecekte daha iyi bir yaşam standardına sahip olmaları için gelirlerinin önemli bir kısmını onların eğitimine

aktarmaya hazırdır. Bunu daha önce de belirtildiği üzere yalnızca çocukları için değil kendi yaşamlarını garanti altına almak için de yaparlar (ECR, 2005).

Eğitim, tercihlerin sosyalleşme ve rol modellerinin taklidi ile iletildiği önemli bir alandır. Sosyo-psikolojik alanyazına göre, aileler çocuklarının eğitime yaklaşımlarını şekillendirmede yaygın bir etkiye sahiptir. Örneğin Cohen (1987) ailelerin kendi eğitimsel başarıları ile ilgili standartlar koyarak çocuklarının yaklaşımını ve eğitimsel çabalarını etkilediğine dair güçlü deneysel bilgiler sunmaktadır. Ailelerin eğitime yönelik sahip oldukları değer ve normlarla biçimlenen olumlu özellikler, çocuklarını da etkilemektedir. Ailesinin eğitime değer vermesi sonucu yüksek eğitim düzeyine sahip olan aileler, kendi çocuklarının eğitimine daha fazla önem vermeye ve daha fazla harcama yapmaya eğilimlidir (Kirchsteiger ve Sebald, 2010, 502; Steelmann ve Powell, 1991).

2.1.4.2. Sosyo-Ekonomik Etmenler

Ailelerin yapmış oldukları eğitim harcamalarını etkileyen diğer bir etmen, sosyo-ekonomiktir. Eğitim düzeyi yüksek olan ana-babalar, daha yüksek bilgi düzeyine sahip olduklarından çocukları için daha fazla harcama yapmaktadır. Çünkü eğitim düzeyi yüksek olan kişilerin gelir düzeyleri de yüksek olduğundan, aile gelirlerinin önemli bir kısmını çocuklarının eğitimine ayırmaktadır. Ana ve babanın her ikisinin eğitim düzeyi harcamaları etkilemekle birlikte, özellikle babanın eğitim düzeyi harcamalarda daha etkili olmaktadır. Daha açık bir deyişle, babanın eğitim düzeyine göre eğitim harcaması artmakta ya da azalmaktadır.

Ana-babanın iş yaşamı ile yapılan eğitim harcaması arasında ilişki olduğunu ortaya koyan araştırmalar vardır. İş yaşamında uzman ve teknisyenlik gibi mesleklere sahip olan ailelerin yapmış oldukları eğitim harcamaları daha fazladır. Tarım ile uğraşan ailelerin yapmış oldukları harcama ise diğer mesleklere göre daha azdır. Tarım işlerinde çocukların ailelerine yardım etmesi nedeniyle eğitime ayrılan kaynak azalmaktadır (Arthaud, 2008, 25).

Bernal (2013, 50) ana ve babanın mesleğinin, eğitim harcamalarında önemli bir etmen olduğunu belirtmektedir. Araştırmacıya göre daha az eğitim harcamasında bulunan, çocuklarını kamu okullarına gönderen aileler, genellikle işçi sınıfından olmaktadır. Bu ailelerde ana genellikle çalışmamaktadır. En fazla eğitim harcamasında

bulunan, çocuklarını özel okula gönderen ailelerde, ana çoğunlukla çalışmaktadır ve çalıştığı işten elde ettiği gelir yüksektir.

Yapılan araştırmalar, aile geliri ile eğitime yapılan harcamalar arasında doğrudan ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin Bolivya’da aile bireyleri tarafından elde edilen toplam gelirin, çocukların eğitimine yapılacak harcamalar üzerinde belirleyici olduğu gözlenmektedir (www.unicef.org).

Bray (1999,15) ailenin gelir düzeyinin eğitime yönelik harcamalar üzerinde belirleyici olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla gelir durumu iyi olan aileler eğitim harcamalarına daha eğitim harcaması yapmakta iken, gelir durumu iyi olmayanlar ya daha az eğitim harcaması yapmakta ya da bu harcamaları hiç yapmamaktadır.

Türkiye’de yapılan araştırmalar, ailelerin gelir düzeyi arttıkça, öğrenci başına yaptıkları harcama miktarının arttığını desteklemektedir. Bu çalışmalardan biri olan Kahveci’nin (2009, 94-95) çalışması, ailelerin ilköğretim düzeyinde yapmış oldukları eğitim harcamalarını incelemektedir. Anılan araştırmacının verilerine bakıldığında, aylık geliri;

- 500 TL’den az olan ailelerin ortalama 789 TL
- 500 - 1000 TL olan ailelerin ortalama 1.405 TL
- 1.001 - 2.000 TL olan ailelerin ortalama 3.458 TL
- 2.001 - 4.000 TL olan ailelerin ortalama 7.757 TL
- 4.001 TL ve üzerinde olan ailelerin ortalama 7.799 TL

harcama yaptıkları görülmektedir.

Okul ile ev arası uzaklık, ailelerin yaptıkları eğitim harcamalarını etkilemektedir. Çünkü okul ile ev arasındaki uzaklık, öğrencinin yürüyerek gidip-gelebileceği bir uzaklıkta değilse, okul ulaşım araçlarına yapılan harcamalar, ailenin eğitim harcamasını artırabilmektedir. Kuramsal olarak okulun öğrenci aldığı çevre; okul ile ev arasındaki uzaklığa, çevrenin nüfus yoğunluğuna ve okul büyüklüğüne bağlı olarak değişmektedir. Okul ile ev arasındaki uzaklıkta, okulun eve uzaklığından daha çok okula gidiş süresi dikkate alınmaktadır. Örneğin Kosta Rika’da okulun öğrenci aldığı çevre bir ilkokul öğrencisi için 3,5 km, İran’da 2 km, İrlanda’da 2 mil’dir. Buna karşılık tüm ülkelerde bir ilkokul öğrencisi için okula gidiş süresi en fazla 45 dakika dolayında bir süre olarak

benimsenmektedir. Bu çerçevede okulun öğrenci aldığı çevre, okula gidilirken harcanan süre ve kullanılan ulaşım araçlarının hızına bağlıdır (ECR, 2005, 26).

Bernal (2013) çalışmasında çocuklarını kamu okuluna gönderen ailelerin okula yakın bir bölgede oturduklarını ve eve yakın oldukları için bu okulları tercih ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Çünkü eve yakın olduğunda ailelerin çocuklarının okula ulaşımı için harcama yapmalarına gerek kalmayacaktır. Dolayısıyla bu aileler, çocuklarını gönderdikleri okulların eğitim niteliğiyle pek ilgilenmemektedir. Onlar için önemli olan okulun eve yakın olması yani herhangi bir harcama gerektirmeyen uzaklıkta bulunmasıdır.

Türkiye’de 2006 yılında 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Yasası ile Türkiye’deki nüfus sayımlarının da veri kaynağını oluşturacak yeni bir sistem kurulmuştur. Sistemin kurulmasına yönelik tüm çalışmalar, Türkiye İstatistik Kurumu koordinasyonunda il ve ilçelerde vali ve kaymakamların başkanlığında oluşturulan yürütme komiteleri aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, önce Türkiye’deki tüm adres bilgilerinin kaydedildiği Ulusal Adres Veri Tabanı kurulmuştur. Daha sonra, bu adreslerde ikamet eden yurttaşlar, T.C. kimlik numaraları, yabancı uyruklu kişiler ise pasaport numaraları aracılığıyla adresle ilişkilendirilerek kayıt altına alınmış ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) oluşturulmuştur. TÜİK tarafından kurulan ADNKS, 5490 sayılı Yasa gereği İçişleri Bakanlığı’na devredilmiştir (MEB, 2011, 17).

Aileler, adrese dayalı kayıt sistemine göre belirlenen okullara çocuklarını göndermek istemezlerse, eğitim harcamaları artmaktadır. Çünkü diğer okullar kendi alanları dahilinde olmayan öğrenciyi kabul etmek zorunda değildir ve bu kozu da parasal anlamda sonuna kadar kullanmak isteyebilir.

Bazı aileler de servis ücreti harcaması yapmamak için özellikle çocuklarını göndermek istedikleri okulun öğrenci aldığı yerleşim yerlerinde oturmayı tercih etmektedir.

İlköğretim okullarının öğrencilerin yürüyerek ulaşabilecekleri bir mesafede, ortaöğretim kurumlarının da mahallede uygun bir mesafede olması beklenmektedir. Ayrıca aileler, güvenli olan okulları daha çok tercih etmektedirler. Bu açıdan bakıldığında, okulun yerinin trafiğin yoğun olduğu yerleşim yerlerinden, sanayi, alış-veriş ve eğlence merkezlerinden uzak olması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

2.2. İlgili Araştırmalar

Ailelerin eğitim harcamalarıyla ilgili alanyazın incelendiğinde, Türkiye’de az sayıda ve sınırlı araştırma yapıldığı görülmektedir.

Türkiye’de ailelerin eğitim harcamaları ile ilgili araştırma yapanlar arasında, Kavak, Ekinci ve Gökçe (1997), Akça (2002), Kahveci (2009), Köktaş Altuğ (2009) ve Yolcu (2011) görülmektedir. Ayrıca hanehalkı tüketim harcamaları kapsamında TÜİK’in araştırmaları vardır.

– Kavak, Ekinci ve Gökçe tarafından 1997 yılında Ankara’da bir araştırma yapılmıştır. Anılan araştırmada, şehir merkezindeki ilköğretim okullarının 27 çeşit gelir ettiği, köylerdeki okulların ise 20 çeşit gelir elde ettiği saptanmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: Karne parası, dergi parası, diploma parası, kayıt parası, gönüllü nakit bağışlar için ailelerden doğrudan alınan paralar.

– Akça tarafından 2002 yılında yapılan araştırmada, ailelerin ilköğretime yapmış oldukları yıllık doğrudan ve dolaylı harcamaların, yıllık aile bütçelerinin % 8.4’ünü oluşturduğu tespit edilmiştir.

– Türkiye’de eğitim harcamaları konusunda büyük bir veri eksikliğinin olduğu, TÜİK tarafından ancak 2002 yılında fark edilebilmiştir. TÜİK ve DPT işbirliği ile 2002 yılında “Türkiye Eğitim Harcamaları Araştırması” yapılmıştır. Bu araştırma, Türkiye’de 2002 yılında eğitim amaçlı yapılan tüm harcamaları ölçen ilk kurumsal araştırmadır. Ne yazık ki MEB, eğitim harcamaları konusundaki veri eksikliğini henüz fark edememiş ve bir araştırma yapamamıştır. MEB dışındaki kurumlar fark etmiş ama MEB fark edememiştir.

– TÜİK ve DPT tarafından yapılan ve yukarıda anılan kurumsal araştırmanın çok öncesinde yapılan kişisel araştırmalar vardır. Özellikle Ankara Üniversitesi akademisyenleri tarafından yapılan araştırmalar, Türkiye’deki ilk ve en ciddi araştırmaları oluşturmaktadır.

– Köktaş Altuğ tarafından 2009 yılında bir araştırma yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, yükseköğretim öncesi ve ortaöğretim sonrası eğitim harcamalarının yaklaşık % 42’si gelir düzeyi yüksek aileler tarafında yapılmaktayken, gelir düzeyi düşük aileler tarafından yapılan eğitim harcamasının oranı yalnızca % 2’dir.

– TÜİK tarafından 2011 yılında yapılan araştırmaya göre, aylık ortalama geliri 907 TL olan aileler gelirinin % 0.9'unu eğitime ayırırken, aylık ortalama geliri 3.066 TL olan aileler ise gelirinin % 3.4'ünü eğitime ayırmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın hangi model ile yapıldığı, evreni ve örneklemini, verileri toplama süreci ve verilerin çözümlenmesi açıklanmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma “tarama modeli”yle yapılmıştır. Çünkü tarama modeli, geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu, var olan biçimiyle betimlemeyi amaçlamaktadır (Karasar 1999). Araştırmaya konu olan olay, kişi, durum ya da nesne, kendi koşulları içerisinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Akt. Karasar, 2002). Araştırmanın amacı, çok sayıda nesne ya da insana ilişkin bazı betimlemelerde bulunmak ise, işte o zaman “tarama modeli” en uygun modeldir (Balcı 1995).

Çocuklarını kamu okullarına ve özel okullara gönderen ailelerin yapmış oldukları eğitim harcamalarını saptamada, en uygun modelin “tarama” olduğu düşünülmüştür.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Denizli'nin Acıpayam ilçesinde bulunan kamu ve özel okullarda eğitim gören öğrencilerin aileleridir. Evrene ulaşılması kolay ve ekonomik olmadığından, örneklem alınmıştır.

Araştırmanın örneklemini, Acıpayam ilçe merkezinden ikisi kamu okulu, biri özel okul olmak üzere üç okul ve Acıpayam'a bağlı iki kasabadan birer okul olmak üzere toplam beş okuldur. Bu beş okulda çocuğu okuyan aileleridir. Acıpayam'da yalnızca bir özel okul bulunduğundan, doğrudan örnekleme katılmıştır. Örneklemdeki okullar, rastgele seçilmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, Dr. Gökhan TUZCU ve araştırmacı tarafından geliştirilen ölçek ile elde edilmiştir. Ölçekteki soruların, ailelerin anlayacağı sadelikte olmasına dikkat edilmiştir ve aynı zamanda sorular kısa tutulmuştur.

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Toplanan veriler, bilgisayarda excel programı ile çözümlenmiştir. Özellikle frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde, araştırma kapsamına derlenen veriler ve yorumları yer almaktadır. Yeri geldikçe tablolar verilmekte ve açıklanmaktadır.

4.1. Kişisel Bilgiler

Araştırmaya katılan annelerin eğitim düzeyi Tablo 4.1’de görülmektedir.

Tablo 4.1.
Annelerin Eğitim Düzeyi

	Sayı	%
Okuma-yazma bilmiyor	2	0,8
İlkokul mezunu	78	31,2
Ortaokul mezunu	29	11,6
Lise mezunu	68	27,2
İki yıllık üniversite mezunu	6	2,4
Dört yıllık üniversite mezunu	67	26,8
Toplam	250	100,0

Annelerin % 0,8’i okuma-yazma bilmemektedir ki bu oran en küçük orandır. Annelerin % 31,2’si ilkokul mezunudur ki bu oran en büyüktür. Lise mezunu anneler % 27,2 oranında, dört yıllık üniversite mezunu anneler ise % 26,8 oranındadır.

2008 - 2012 yılları arasında düzenlenen “Ana Kız Okuldayız” kampanyası ile Halk Eğitim Merkezlerine bir kişi bile olsa kurs açma olanağı verilmiştir. Buna karşın 2017 yılında okuma-yazma bilmeyen annelerin olması dikkat çekicidir. Üstelik bu annelerin çocukları okula gitmektedir.

Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü bünyesinde yapılan çalışmalarda, araştırmaları köy muhtarları ile okul müdürlerinin ortaklaşa yapmış olması gerekirken, çalışmalar yetersiz kalmış, bu kişilere ulaşılamamış ve eğitim verilememiştir. Amacın, yalnızca okuma-yazma oranının yüksek çıkarılması değil, sorumlu kişi ve kurumların daha sağlıklı ve nitelikli çalışmalar yaparak sonuca gidilmesi gerektiği unutulmamalıdır.

Eğitim, aile-evre-okul işbirliği içinde ve eşgüdümlü olarak yapılırsa daha nitelikli olur. Örneğin, lise mezunu bir anne ile yapılacak işbirliği ile okuma-yazma bilmeyen anne ile yapılacak işbirliği çok farklı olacaktır. Eğitimde nitelik artırılmak isteniyorsa, ailelerin eğitim düzeyleri yükseltilmelidir.

Araştırmaya katılan babaların eğitim düzeyi Tablo 4.2’de görölmektedir.

Tablo 4.2.
Babaların Eğitim Düzeyi

	Sayı	%
Okuma-yazma bilmiyor	0	0
İlkokul mezunu	45	18,0
Ortaokul mezunu	25	10,0
Lise mezunu	73	29,2
İki yıllık üniversite mezunu	10	4,0
Dört yıllık üniversite mezunu	97	38,8
Toplam	250	100,0

Babaların tamamı okuma-yazma bilmektedir. En az sayıda olanlar, iki yıllık üniversite mezunlarıdır. En çok sayıda ise dört yıllık üniversite mezunlarıdır.

Anneler içinde en çok ilkokul mezunu varken, babalarda en çok dört yıllık üniversite mezunu vardır.

Anne ve babalarda en az iki yıllık üniversite mezunlarının olduğu, meslek yüksek okullarına talep olmadığı görölmektedir. Bunun nedeni, meslek liselerinin göz ardı edilmesi ve akademik başarısı yüksek öğrencilerin bu okulları tercih etmemesi olabilir.

Araştırmaya katılan annelerin mesleği Tablo 4.3'te görülmektedir.

Tablo 4.3.
Annelerin Mesleği

	Sayı	%
Ev hanımı	129	51,6
Öğretmen	41	16,4
İşçi (tekstil)	25	10,0
Hemşire	9	3,6
Memur	8	3,2
Çocuk bakıcısı	6	2,4
Sekreter	5	2,0
Esnaf	5	2,0
Hasta bakıcı	4	1,6
Doktor	4	1,6
Katip	4	1,6
Bankacı	2	0,8
Kuaför	2	0,8
Muhasebeci	2	0,8
Veteriner	1	0,4
Emekli	1	0,4
Pazarcı	1	0,4
Mühendis	1	0,4
Toplam	250	100,0

Annelerin mesleklerine bakıldığında, ev hanımı olan annelerin en çok sayıda (% 51,6) olduğu, tekstil fabrikasında asgari ücretle işçi olarak çalışan annelerin oranının % 10 olduğu, öğretmen olan annelerin oranının % 16.4 olduğu, hemşire olarak çalışan annelerin oranının % 3,6 olduğu, % 2'sinin bir işyeri sahibi olduğu, % 2,4'ünün çocuk bakıcısı olduğu, % 0,4'ünün emekli, veteriner, mühendis olarak çalıştığı görülmektedir.

Ev hanımı olan annelerin hiçbir iş yapmadığı şeklindeki yorumlar yanlış olacaktır. Çünkü Acıpayam, Anadolu'nun küçük ilçelerinden biridir ve kırsaldır. Bu nedenle anneler, tarlada-bağda-bahçede ya da eşlerinin küçük işletmelerinde eşi ve çocukları ile birlikte çalışmaktadırlar. Kanımızca, ev hanımı olup da evde oturan ve hiçbir iş yapmayan anne sayısı oldukça azdır.

Araştırmaya katılan babaların mesleği Tablo 4.4'te görülmektedir.

Tablo 4.4.
Babaların Mesleği

	Sayı	%		Sayı	%
Çiftçi	38	15,2	Kırtasiyeci	2	0,8
İşçi (süt/peynir fabrikası)	38	15,2	Pastaneci	2	0,8
Öğretmen	30	12,0	Eczacı	2	0,8
Esnaf	20	8,0	Terzi	2	0,8
Memur	17	6,8	Müzişyen	2	0,8
Polis	10	4,0	Lastikçi	2	0,8
Tekniker	9	3,6	Müteahhit	1	0,4
Veteriner	8	3,2	Tesisatçı	1	0,4
Doktor	7	2,8	Sekreter	1	0,4
Emekli	7	2,8	İmalatçı	1	0,4
Tamirci	7	2,8	Hırdavatçı	1	0,4
Mühendis	6	2,4	Berber	1	0,4
Aşçı	7	2,8	Yönetici	1	0,4
Mobilyacı	5	2,0	Pazarlamacı	1	0,4
Muhasebeci	4	1,6	Katip	1	0,4
Elektrikçi	4	1,6	Danışman	1	0,4
Şef	3	1,2	Emlakçı	1	0,4
Ticaret	3	1,2	Astsubay	1	0,4
Avukat	3	1,2	Toplam	250	100,0

Babaların mesleklerine bakıldığında (en çok) % 15,2'sini oluşturan çiftçi, aynı oranda işçi olduğu, ikinci sırada % 12 ile öğretmen olduğu, bir işyeri sahibi olan babaların oranının % 8 olduğu, % 6,8'inin memur, % 4'ünün polis, % 3,6'sının tekniker ve % 3,2'sinin veteriner olduğu görülmektedir. Mesleklerin dağılımından hareketle, babaların eğitim düzeyinin iyi olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan ailelerin yaşadığı yer tablo 4.5'te görülmektedir.

Tablo 4.5.

Ailenin Yaşadığı Yer

	Sayı	%
İlçe merkezi	168	67,2
Köy	38	15,2
Kasaba	24	9,6
İl merkezi	20	8,0
Toplam	250	100,0

Ailelerin yaşadığı yere bakıldığında, (en çok) % 67,2'sinin ilçe merkezinde yaşadığı, (en az) % 8'inin il merkezinde yaşadığı, % 15,2'sinin köyde ve % 9,6'sının kasabada yaşadığı görülmektedir.

İl merkezinde yaşayan ailelerin öğrencilerinin sınavla öğrenci alan liselerde eğitim gördüğü söylenebilir.

Araştırmaya katılan ailelerin aylık ortalama geliri Tablo 4.6'da görülmektedir.

Tablo 4.6.

Ailenin Ortalama Aylık Geliri

	Sayı	%
1.000 TL ve altı	11	4,4
1.001 – 2.000 TL arasında	35	14,0
2.001 – 3.000 TL arasında	61	24,4
3.001 – 4.000 TL arasında	38	15,2
4.001 TL ve üstü	105	42,0
Toplam	250	100,0

Ailelerin aylık ortalama gelirlerine bakıldığında, (en çok) % 42'sinin 4.000 TL ve üstü geliri olduğu, (en az) % 4,4'ünün 1.000 TL ve altı geliri olduğu görülmektedir.

Ailelerin aylık gelirleri ile yapılan harcamalar arasında bağlantı vardır. Gelir arttıkça yapılan harcamalar da artmaktadır.

Gelirler miktar olarak yüksek görülse de ülkemizde ekonomik koşullar ve alım gücü ile karşılaştırıldığında çok düşük kalmaktadır.

Ailelerin yaşadığı evin mülkiyeti Tablo 4.7’de görülmektedir.

Tablo 4.7.
Ailenin Yaşadığı Evin Mülkiyeti

	Sayı	(%)
Kendisinin	206	82,4
Kira	44	18,6
Toplam	250	100,0

Ailelerin yaşadığı evin durumuna baktığımız zaman % 82,4’ünün kendi evinde oturduğu, % 18,6’sının kirada oturduğu görülmektedir.

Aileler tarafından kiraya ödenen paranın boşa ödenen para olarak düşünülmesi ve kiralarn yüksek olması, aileleri konut kredisi ile ev almaya yöneltmektedir. Günümüzde konut kredilerinin faizi her ne kadar yüksek olsa da kredilendirilen miktarın çok olması ve uzun vadeye yayılabilmesi, ailelere uygun gelmektedir. Yapılan çalışmada da oranın yüksek çıktığı görülmektedir.

Ailelerden büyük çoğunluğunun kendi evinde yaşıyor olması, ev kirası ödemiıyor olması, eğitime para harcama olanağının daha çok olduğu anlamına gelmektedir.

Ailelerin sahip oldukları çocuk sayısı Tablo 4.8’de görülmektedir.

Tablo 4.8.
Ailenin Çocuk Sayısı

	Sayı	(%)
1	46	18,4
2	158	63,2
3	40	16,0
4	5	2,0
5 ve daha fazla	1	0,4
Toplam	250	100,0

Ailelerin sahip olduğu çocuk sayılarına bakıldığında, çoğunluğun iki çocuklu olduğu (% 63,2) görülmektedir. En az sayıda ise beş ve daha fazla çocuğu olan aileler vardır (% 0,4). Bir çocuğu olanların oranının % 18,4, üç çocuğu olanların oranının % 16, dört çocuğu olanların oranı ise % 2’dir.

Toplum içerisinde dillendirilmese de gelir ile çocuk sahibi olma arasında bağlantı vardır. Orta gelirli aileler genelde bir kız - bir oğlan çocuğu sahibi olmanın ideal olduğunu düşünürler.

Evlenme yaşının yükselmesi, fizyolojik olarak çok çocuğu engellemektedir.

Ailelerin birliktelik durumu Tablo 4.9'da görülmektedir.

Tablo 4.9.
Ana – Baba Birliktelik Durumu

	Sayı	(%)
Birlikte	238	95,2
Ayrı	12	4,8
Toplam	250	100,0

Ailelerin birliktelik durumuna bakıldığında % 95,2'sinin birlikte yaşadığı, % 4,8'inin ayrı yaşadığı (boşandığı) görülmektedir.

Boşanmış ana-babaların çocuklarının okullarda yaşadığı sorunlar üzerinde yapılmış çok sayıda araştırma vardır. Toplumda boşanma oranının giderek artması, okullarda giderek sorunların artacağına bir göstergesidir.

Araştırmaya katılan ailelerin çocuklarının gittiği okul türü Tablo 4.10'da görülmektedir.

Tablo 4.10.
Çocuğun Gittiği Okul Türü

	Sayı	(%)
Devlet okulu	222	88,8
Özel okul	28	11,2
Toplam	250	100,0

Ailelerin % 88,8'inin çocuğunu devlet okuluna gönderdiği, % 11,2'sinin çocuğunu özel okula gönderdiği görülmektedir.

Araştırmanın yapıldığı ilçe merkezinde özel okulun bulunması, özel okullara devlet desteğinin olması, akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin “burs” ve “indirim” adı altında özel okula kaydedilmesi ve ailelerin dersane ve özel derslere

harcadığı paranın, özel okula ödenen paradan daha fazla olması, oranın % 11,2 çıkmasında etkili olmuştur. İlçe merkezindeki özel okulun ilkokul olarak hizmet vermeye başlamasıyla oran daha da artacaktır.

Ailelerin çocuklarının gittiği okul Tablo 4.11’de görülmektedir.

Tablo 4.11.
Çocuğun Gittiği Okul

	Sayı	(%)
İlkokul	108	43,2
Ortaokul	54	21,6
Lise	88	35,2
Toplam	250	100,0

Ailelerin çocuklarının % 43,2’si (en çok) ilkokula gitmekte, en az ise % 21,6’sı ise (en az) ortaokula gitmektedir. % 35,2’si liseye gitmektedir.

4.2. Ailelerin Eğitim İçin Yaptıkları Harcamalar

Öğrencilerin okula ulaşımını sağlayan dolmuş (servis aracına) ödenen ücret Tablo 4.12’de görülmektedir.

Tablo 4.12.
Ailelerin Okul Servis Aracına Ödedikleri Ücret (TL, Aylık)

	Sayı	%
Yok	193	77,2
1 – 50 TL	9	3,6
51 – 100 TL	11	4,4
101 – 150 TL	15	6,0
151 – 200 TL	4	1,6
201 – 250 TL	5	2,0
251 – 300 TL	13	5,2
Toplam	250	100,0

Öğrencilerin % 77,2’si okula dolmuş ile gitmemekte, yürüyerek gitmektedir. İlkokul ve ortaokullarda öğrencilerin adres kayıt sistemine göre, en yakın okula kayıt

ediliyor olması, öğrencilerin okula yaya olarak gitmesine olanak sağlamaktadır. Çocuklarını kendi olanakları ile okula götüren aile sayısının çok olması, ulaşım aracına olan gereksinimi azaltmaktadır.

Ailelerin okul ulaşım aracına (dolmuş) bir ayda harcadığı paraya bakıldığında, % 3,6'sının 1-50 TL arasında harcadığı, % 5,2'sinin 251-300 TL arasında harcama yaptığı görülmektedir. Çoğunluk bir ayda 101-150 TL arasında harcamaktadır.

Öğrenciyi sabah okula götürüp, akşam eve getiren dolmuş ödenen para, öğle yemeği için servis eden araçlara göre daha azdır.

200 TL üzerinde servis harcaması yapan ailelerin, çocuklarını il merkezinden ilçeye sınav ile öğrenci alan liselere gönderdikleri görülmektedir.

Öğrencilerin giyim-kuşamı için aileleri tarafından harcanan paralar Tablo 4.13'te görülmektedir.

Tablo 4.13.

Ailelerin Giyim-Kuşam İçin Harcadıkları Para (TL, Aylık)

	Sayı	%
Yok	5	2,0
1 – 50 TL	109	43,6
51 – 100 TL	68	27,2
101 – 150 TL	23	9,2
151 – 200 TL	21	8,4
201 – 250 TL	8	3,2
251 – 300 TL	9	3,6
301 – 350 TL	2	0,8
351 – 400 TL	3	1,2
401 TL ve üstü	2	0,8
Toplam	250	100,0

Ailelerin büyük çoğunluğu (% 43,6) giyim-kuşam için bir ayda 1 – 50 TL arasında harcamaktadır. Bu harcama, ailelerin parasal gücünün düşük olduğunun bir göstergesidir. Diğer bir deyişle, eğitim-öğretim yılı başında çocuğun okulda gereksinim duyacağı giyim-kuşam alınmakta, sonrasında çok da alınmamaktadır. Ya da öğrenci, kendisinden büyük kardeşinin eskimeyen kıyafetlerini kullanmaktadır.

Ailelerden ancak % 0,8'i giyim-kuşama bir ayda 401 TL ve üstü harcama yapmaktadır. Bu durum, toplumdaki gelir dağılımının da bir göstergesidir. Toplumun çok az bir kesimi, yüksek gelire sahiptir.

Nitekim, eğitim için yapılan harcamalar, eğitime verilen öneme bağlı olduğu kadar, ailenin parasal gücüne de bağlıdır.

Ailelerin, çocuklarının eğitim-öğretim malzemelerine harcadığı paralar Tablo 4.14'te görülmektedir.

Tablo 4.14.

Ailelerin Eğitim - Öğretim Malzemeleri İçin Ödediği Para (TL, Aylık)

	Sayı	(%)
Yok	23	9,2
1 – 50 TL	127	50,8
51 – 100 TL	67	26,8
101 – 150 TL	11	4,4
151 – 200 TL	9	3,6
201 – 250 TL	1	0,4
251 – 300 TL	8	3,2
351 – 400 TL	1	0,4
401 TL ve üstü	3	1,2
Toplam	250	100,0

Ailelerin çoğunluğu (% 50,8'i) eğitim-öğretim malzemeleri için bir ayda 1-50 TL arasında harcama yapmaktadır. Ailelerden en azı (% 0,4'ü) 201-250 TL arasında ve 351-400 TL arasında harcama yapmaktadır.

Ailelerden % 9,2'sinin harcama yapmamış olması, gereksinimlerinin yardımlar ile karşılandığını göstermektedir.

Sınav sisteminden kaynaklı olarak, sınav hazırlığı yapan öğrencilerin aileleri kırtasiye için daha fazla harcama yapmaktadır. Kırtasiye malzemesi için yapılan harcamalar ailenin gelir durumuyla bağlantılıdır.

Ailelerin yabancı dil kursu için harcadığı paralar Tablo 4.15'te görülmektedir.

Tablo 4.15.

Ailelerin Yabancı Dil Kursuna Ödedikleri Para (TL, Aylık)

	Sayı	(%)
Yok	232	92,8
1 – 50 TL	9	3,6
51 – 100 TL	4	1,6
151 – 200 TL	2	0,8
201 – 250 TL	1	0,4
251 – 300 TL	2	0,8
Toplam	250	100,0

Ailelerin büyük çoğunluğu (% 92,8'i) yabancı dil kursu için harcama yapmamaktadır. En çok harcama yapan aileler, bir ayda 251 – 300 TL arasında harcamaktadır.

En az harcama yapan aileler ise 1 – 50 TL arasında harcamaktadır. Bunun nedeni şudur: İlkokullarda dersler sona erdikten sonra (saat 15.00'ten sonra) kulüp çalışması yapılmaktadır. Kulüp çalışması kapsamında, resim, müzik, zeka oyunları, yabancı dil vb öğretilmektedir. Kulüp çalışmaları için aileler saat başına 2 TL ödemektedir. Bu ödeme yasaldir, bağış vb değildir. Saat başına ücret çok düşük olduğu için (2 TL), ailelerin ödediği ücret de düşük olmaktadır (1 – 50 TL).

Yabancı dil kursu için harcama yapmayan aile sayısının çok olmasının nedenleri şöyle sıralanabilir: İlçe merkezinde yabancı dil kursu veren kurumların olmaması, her ne kadar niteliği tartışılrsa da ilkokul ikinci sınıfta başlayan İngilizce derslerinin olması ve ortak sınavlarda yabancı dil puan ağırlığının düşük olması.

Ailelerin sanat kursu için harcadığı paralar Tablo 4.16’da görülmektedir.

Tablo 4.16.
Ailelerin Sanat Kursuna Harcadığı Para (TL, Aylık)

	Sayı	(%)
Yok	219	87,6
1 – 50 TL	12	4,8
51 – 100 TL	11	4,4
101 – 150 TL	3	1,2
151 – 200 TL	3	1,2
201 – 250 TL	1	0,4
251 – 300 TL	--	--
301 – 350 TL	1	0,4
Toplam	250	100,0

Ailelerin büyük çoğunluğu (% 87,6) çocuklarını sanat kurslarına göndermemektedir, dolayısıyla harcama yapmamaktadır. Toplumumuzun sanata karşı olan ilgisizliği ve sanattan bir gelecek beklentisinin olmaması, bu araştırmaya da yansımıştır.

Sanat eğitimi için harcama yapan ailelerin büyük çoğunluğu (33 aile) bir ayda 1 – 100 TL arasında harcama yapmaktadır. Çoğunluğun çok az para harcamasının nedeni şudur: İlkokullarda dersler sona erdikten sonra (saat 15.00’ten sonra) kulüp çalışması yapılmaktadır. Kulüp çalışması kapsamında, resim, müzik, zeka oyunları, yabancı dil vb öğretilmektedir. Kulüp çalışmaları için aileler saat başına 2 TL ödemektedir. Bu ödeme yasaldir, bağış vb değildir. Saat başına ücret çok düşük olduğu için (2 TL), ailelerin ödediği ücret de düşük olmaktadır (1 – 100 TL). Öğrenciler, ilkokullardaki kulüp çalışmalarında “resimi” çok tercih etmişlerdir.

Sanat kursları için fazla ödeme yapan ailelerin çocuklarını ilgi ve yeteneklerine göre yönlendirdikleri, bunlarında genelde müzik aleti kullanımına yönelik olduğu söylenebilir.

301 – 350 TL arasında harcayan yalnızca bir aile vardır.

Türkiye’de varolan sınav sistemi, sanat kurslarının tercih edilmesini önlemektedir.

Ailelerin spor kursu için bir ayda harcadığı paralar Tablo 4.17’de görülmektedir.

Tablo 4.17.
Ailelerin Spor Kursuna Harcadığı Para (TL, Aylık)

	Sayı	(%)
Yok	185	74,0
1 – 50 TL	32	12,8
51 – 100 TL	26	10,4
101 – 150 TL	3	1,2
151 – 200 TL	4	1,6
Toplam	250	100,0

Ailelerin büyük çoğunluğu (% 74’ü) spor kursları için harcama yapmamaktadır. Bunun nedeni şu olabilir: Acıpayam kırsal bir yöre olduğu için, öğrencilerin bir kısmı tarım işleriyle meşgul olmaktadır. Bir kısmı da okulda dersler bittikten sonra okulun bahçesinde top oynamaktadır. Diğer bir deyişle, doğal süreçte öğrenciler kendileri spor yapmaktadırlar, özellikle spor kursuna az katılmaktadırlar.

Ailelerden yalnızca 7’si bir ayda 101 – 200 TL arasında spor harcaması yapmaktadır.

Ailelerin özel ders için harcadığı paralar Tablo 4.18’de görülmektedir.

Tablo 4.18.
Ailelerin Özel Derslere Harcadığı Para (TL, Aylık)

	Sayı	(%)
Yok	232	92,8
1 – 50 TL	1	0,4
51 – 100 TL	1	0,4
101 – 150 TL	3	1,2
151 – 200 TL	3	1,2
201 – 250 TL	3	1,2
251 – 300 TL	1	0,4
401 TL ve üstü	6	2,4
Toplam	250	100,0

Ailelerin % 92,8'i özel ders için harcama yapmamaktadır. Diğer bir deyişle, Acıpayam yöresinde özel ders yaygın değildir.

1 – 50 TL arasında harcama yapan yalnızca 1 aile varken, 401 TL ve üstünde harcama yapan 6 aile vardır.

Özel ders için harcama para ile ailenin gelir durumu arasındaki ilişki önemlidir. Yüksek gelire sahip aileler, çocuklarını eksik kaldıkları derslerden özel ders aldırılmaktadır. Özel ders için harcama yapan ailelerin çocukları, genelde sınav hazırlığı yapan ortaokul son sınıf ya da lise son sınıf öğrencileridir.

Ailelerin dersane için harcadığı paralar Tablo 4.19'da görülmektedir.

Tablo 4.19.
Ailelerin Dersane İçin Harcadığı Para (TL, Aylık)

	Sayı	(%)
Yok	227	90,8
1 – 50 TL	2	0,8
51 – 100 TL	18	7,2
151 – 200 TL	3	1,2
Toplam	250	100,0

Ailelerin büyük çoğunluğu (% 90,8'i) çocuklarını dershaneye göndermemektedir. Çok az sayıda öğrenci dershaneye gitmektedir. Zaten 2016 yılında yaşanan siyasi olaylar nedeniyle dersaneler kapatılmış, bir kısmı ise değişik isimler altında 2017 yılında devam etmeye çalışmıştır.

Dersane açılmasının zorlaştırılmasından sonra okulların sınav başarılarına bakıldığı zaman, yıllarca dersanelere ödenen yüksek paraların çok da amaca hizmet etmediği görülmektedir. Dersanelere gereksinim duyulmamasının nedenleri arasında, okullarda açılan destekleme ve yetiştirme kurslarında öğretmenlerin özverili çalışması, en önde gelir. Ayrıca okullardaki kurslarda sorulan soruların, son sınıf öğretim programına uygun hazırlanması, diğer bir etkili nedendir.

Ailelerin etüt merkezi için bir ayda harcadığı ortalama paralar Tablo 4.20'de görülmektedir.

Tablo 4.20.
Ailelerin Etüt Merkezi İçin Harcadığı Para (TL, Aylık)

	Sayı	(%)
Yok	201	80,4
1 – 50 TL	30	12,0
51 – 100 TL	17	6,8
101 – 150 TL	2	,8
Toplam	250	100,0

Ailelerin büyük çoğunluğu (% 80,4'ü) çocuklarını etüt merkezlerine göndermemekte ve dolayısıyla para harcamamaktadır.

30 aile ayda ortalama 1 – 50 TL arasında etüt harcaması yapmakta, 2 aile ise 101 – 150 TL arasında harcamaktadır.

Bu araştırmanın yapıldığı Acıpayam ilçe merkezinde etüt merkezi yoktur. Bu nedenle tabloda görülen ve etüt merkezine giden öğrenciler, Denizli il merkezinde oturan ve sınavla öğrenci alan liselerde eğitim gören öğrencilerdir.

Okullarda dersler bittikten sonra (saat 15.00'ten sonra) yapılan kulüp çalışmaları ve kurslar, etüt merkezi gereksinimini karşılamaktadır.

Ailelerin okula ödedikleri paralar Tablo 4.21'de görülmektedir.

Tablo 4.21.
Ailelerin Okula Ödediği Para (TL, Aylık)

	Sayı	(%)
Yok	154	61,6
1 – 50 TL	57	22,8
51 – 100 TL	7	2,8
101 – 150 TL	2	0,8
251 – 300 TL	1	0,4
401 TL ve üstü	29	11,6
Toplam	250	100,0

Ailelerden % 61,6'sı çocuğunun gittiği okula hiçbir ödeme yapmamaktadır. % 22,8'i ayda ortalama 1 - 50 TL arasında ödeme yapmaktadır. % 11,6'sı ise 401 TL ve üstü ödeme yapmaktadır.

Topluma, her fırsatta eğitimin parasız olduğunun söylenmesi, ailelerin okulları desteklemesinin önünde engel olmaktadır. Toplum tarafından bilinmeyen ise ilkokul ve ortaokullara merkezi bütçeden kömür, elektrik, su, telefon ve internet giderleri haricinde ödenek gönderilmediğidir. Bu okullar, temizlik, tamirat, onarım, sarf malzemesi vb giderlerini, Okul-Aile Birliği bütçesi ve öğrenci velilerinden ve yardımseverlerden bağış toplayarak karşılamaktadır.

Okullar velilerin verdiği destek kadar temizdir. Hijyen kurallarına uygundur. Etkili ve verimli bir eğitim ortamına sahiptir.

401 TL ve üzeri harcama yapan (% 11,6) aileler, çocuklarını özel okula gönderen ailelerdir. Rakamın yüksek olması, özel okula ödenen paradan kaynaklanmaktadır.

Okul yönetimleri, asıl işi olan eğitim ve öğretim çalışmalarına harcaması gereken zamanı, kaynak bulmaya harcamaktadır.

Ailelerin çocuklarına harçlık olarak verdiği paralar Tablo 4.22'de görülmektedir.

Tablo 4.22.

Ailelerin Harçlık Olarak Verdiği Para (TL, Aylık)

	Sayı	(%)
Yok	34	13,6
1 – 50 TL	138	55,2
51 – 100 TL	42	16,8
101 – 150 TL	16	6,4
151 – 200 TL	14	5,6
251 – 300 TL	4	1,6
351 – 400 TL	1	,4
401 TL ve üstü	1	,4
Toplam	250	100,0

Ailelerden % 13,6'sı çocuğa hiç harçlık vermemektedir. Çocuğa harçlık veren ailelerden (en çok) % 55,2'si 1 – 50 TL arasında vermektedir. % 16,8'i 51 – 100 TL arasında, % 6,4'ü 101 – 150 TL arasında vermektedir.

50 TL ve üzerinde harçlık verilen öğrenciler, ana-baba çalıştığı için öğleyin eve gelemediklerinden öğle yemeklerini dışarıda yemek zorunda kaldıklarından kaynaklanmaktadır.

Çocuğa verilen harçlıkların, okula verilen katkı payından düşük olması dikkat çekicidir. Okula verilen paraların çocuk için harcandığı göz ardı edilmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu bölümde, ailelerin çocuklarının eğitimi için yapmış oldukları harcamalar tartışılmış ve daha sonra da konuya ilişkin öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

Burada, ailelerin eğitim harcamalarına ilişkin elde edilen sonuçlar tartışılmıştır.

– Ana-babanın eğitim durumuna göre ailelerin yapmış oldukları eğitim harcamaları farklılık göstermektedir. Ana-babanın eğitim düzeyi arttıkça, çocuklar için yapılan eğitim harcamaları da artmaktadır.

– Ana-babanın mesleki statüsü arttıkça, çocuklar için yapılan eğitim harcamaları da artmaktadır.

– Ailelerin aylık geliri 4.000 TL'nin üstünde olanların sayısı oldukça fazladır. Bu durum, eşlerin her ikisinin de çalışıyor olmasından kaynaklandığı söylenebilir. 2.000 TL - 3.000 TL arasında geliri olan ailelerde, ana ve babadan birinin maaşlı çalıştığı düşünülebilir.

Ailelerin eğitim harcamaları gelire göre değişmektedir. Yüksek gelire sahip aileler, orta ve düşük gelirli ailelere göre daha fazla harcama yapmaktadır. Ailelerin eğitim harcamalarında görülen bu farklılaşmanın fırsat ve olanak eşitsizliğini beraberinde getirdiği söylenebilir.

– Aileler çoğunlukla iki çocuk sahibidir. Dört ve daha çok çocuk sahibi olan aile, yok denecek kadar azdır.

– Ailelerin eğitim için yaptığı harcamalar, çocuk sayısına göre değişmektedir. Tek çocuklu ailelerin yaptığı harcamalar, çok çocuklu ailelere göre daha fazladır.

– Ailelerin ilköğretim düzeyinde yapmış oldukları eğitim harcamaları, öğrencinin kiminle yaşadığına göre farklılık göstermektedir. Öyle ki ana-babası ile birlikte yaşayan ve kamu okullarına giden çocukların aileleri daha fazla harcama yapmaktadır. Ana-babasından biriyle ya da ana-babası dışındaki kişilerle yaşamak zorunda kalan ve kamu okullarına giden çocuklar için yapılan eğitim harcamaları daha düşüktür.

– Öğrenciler çoğunlukla okula yürüyerek gelip-gitmektedirler. İlçe merkezinde yaşayan ve ulaşım aracı (dolmuş) kullanan ailelerin bir ayda ödediği miktar 1 – 150 TL arasında değişmektedir. 150 TL’den daha çok harcama yapan aileler ise köyden ilçe merkezine ya da il merkezinden ilçe merkezine sınav ile öğrenci alan liselere giden öğrenciler için yapılan harcamalardır.

Ailelerin ulaşım aracı (dolmuş) için yaptıkları harcama, gelir durumuna göre farklılaşmaktadır. Kahveci’nin (2009) çalışması da bu bulguyu destekler niteliktedir. Buna göre ailenin aylık geliri arttıkça, öğrencinin okula ulaşımı için yapılan harcama miktarı da artmaktadır.

– Giyim-kuşam için bir ayda çoğunlukla harcanan miktar 1 – 100 TL arasındadır. Ayda 100 TL’nin üzerinde giyim-kuşam harcaması yapan aile sayısı çok azdır.

– Eğitim-öğretim malzemeleri için harcanan para, çocuğun okuduğu sınıfa ve okul türüne göre farklılık göstermektedir. İlkokul ve ortaokulda okuyan çocuklar için aylık çoğunlukla 1-50 TL arasındadır. En çok harcama, sınav hazırlığı yapan ortaokul son sınıf ve lise son sınıf öğrencileri için yapılmaktadır.

– Aileler çocuklarını genelde yabancı dil kursuna göndermemektedir. Gönderenler de okulda “kulüp çalışması” adı altında açılan kurslara göndermektedir. Çünkü kulüp çalışmalarının fiyatı oldukça düşüktür.

– Aileler çocuklarını genelde sanat kurslarına göndermemektedir. Gönderenler de okulda “kulüp çalışması” adı altında açılan kurslara (çoğunlukla resim) göndermektedir.

– Aileler, okul içinde ya da dışında etüt, özel ders ve dershanelere harcama yapmaktadırlar. Daha önce yapılan araştırmalar ile karşılaştırıldığında, okullarda açılan ücretsiz destekleme ve yetiştirme kurslarının maliyeti düşüktür ve etüt, özel ders ve dersane gereksinimini azaltmıştır.

– Okulların ailelerden para toplaması, kayıt parası alması, diploma parası alması gibi uygulamalarının önüne geçilmeye çalışılması ile okul yöneticileri okulun gereksinimlerini, gönüllülük ilkesine bağlı kalarak toplanan bağışlar ile karşılamaktadır. Hem merkezi bütçeden ilkokul ve ortaokullara ödenek gönderilmemesi, hem de ailelerden para toplanamaması, okulları zor durumda bırakmaktadır.

5.2. Öneriler

- Eğitimin toplumsal işlevi ve eğitimde fırsat ve olanak eşitliği ilkesi dikkate alınarak, eğitim, ailelerin gelirine bırakılmamalı, devlet tarafından finanse edilmelidir.
- Zorunlu eğitim düzeylerinde eğitim parasız olmalıdır.
- Eğitim her ne kadar parasız olsa da gelir düzeyi çok düşük aileler için çocuklarını okula göndermek, masrafları itibariyle hala lüks olarak algılanmaktadır. Öğrencilerinin sosyo-ekonomik özelliklerini ortaya çıkaran araştırmalar yapılarak, gelir düzeyi çok düşük ailelerin çocukları için bursluluk gibi çeşitli özendiriciler uygulamaya konulmalıdır.
- Parasal yetersizliği olan ailelere devlet tarafından para, kitap, kırtasiye, ulaşım vb yardımlar yapılmalıdır.
- MEB okullara daha çok parasal destek vermelidir. MEB, köy-kasaba ilkokulları öncelikli olmak üzere tüm okulların gereksinimlerini, öğrenci sayıları ve okulların sosyo-ekonomik düzeyini dikkate alınarak karşılamalıdır, ödenekleri bu ölçütlere göre aktarmalıdır. Böylece ailelerden farklı adlarla para toplanmasının önüne geçilebilir.
- Ailelerin, okulların harcamalarına katılması sürecinde öğretmenler ve okul yöneticileri bazı sorunlar yaşamaktadır. Bu nedenle özellikle okul yöneticileri “bütçe yönetimi” konusunda hizmet içi eğitime alınmalıdır. Üniversite ve İl Milli Eğitim Müdürlüğünün ortak çalışması ile okul yöneticilerine yönelik “okul finansmanı, eğitim ekonomisi ve eğitim planlaması” alanında eğitim verilmelidir.
- TÜİK’in “Hanehalkı Tüketim Harcamaları” araştırmaları bir yana bırakıldığında, ailelerin eğitim harcamalarına yönelik daha çok ve süreklilik gösteren araştırmalara gereksinim vardır. Bu nedenle bu alandaki araştırmalar artırılmalıdır.
- Denizli ili Acıpayam ilçesi dışındaki ilçelerde de ailelerin eğitim harcamaları araştırılmalıdır.
- Yalnızca mesleki-teknik eğitim için ailelerin yaptığı harcamaları saptayan araştırmalar yapılmalıdır.
- Yalnızca yükseköğretim için ailelerin yaptığı harcamaları saptayan araştırmalar yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Abacıoğlu, N. (2004). *Eğitimde Küreselleşme. Sosyalizm ve Eğitim*. Ankara: NK Yayınları.
- Adem, M. (1993). *Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 172.
- Akça, ř. (2002). *Ailelerin İlköğretim Kademesinde Yaptıkları Eğitim Harcamaları (Ankara ili rneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Bakış O, Levent H, İnsel A, Polat S. (2009). *Türkiye’de Eğitime Erişimin Belirleyicileri, Eğitim Reformu Girişimi*, İstanbul.
- Başaran, İ. E. (2006). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ekinoks Yayınları, Ankara.
- Bernal, J. (2013). *Eğitimde zelleştirmenin Sonucu* (Çev: H. Yolcu). *Eleştirel Pedagoji*, 25 (5), 49-58. (Orijinal makalenin yayım tarihi, 2004).
- Beydoğan, . (2006). *Ailelerin Eğitim Sürecine Katılımına Yönelik Modeller ve Yaklaşımlar*. Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 7. Sayı 1, 75- 90.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), (2009). *Eğitim zel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara.
- Durgun, . (2002). *Küreselleşen Dünyada Kalkınma Süreci Bağlamında Eğitim Harcamaları ve Türkiye rneği*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- European Commission Report (ECR) (2005). *Private Household Spending on Education and Training Final Project Report*. Retrieved September 15, 2010
- Ercan, F. (1998). *Eğitim ve Kapitalizm. Neoliberal Eğitim Ekonomisinin Eleştrisi*. Bilim Yayıncılık, İstanbul.
- Hallak J. (1974). *Eğitimde Maliyet ve Harcamalar*. (Çev: M. Adem), Talim Terbiye Dairesi Yayınları, Ankara.
- Kahveci, S. (2009). *Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Sisteminde Uygulanan Sınavların Ailelere Maliyetinin, Ailelerin Toplam Eğitim Harcamaları İçindeki Payı*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Köse, R. (2007). *Aile Sosyo-Ekonomik ve Demografik Özellikleri İle Okul ve Özel Dershanenin Liselere Giriş Sınavına Katılan Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkileri*. Eğitim Bilim Toplum Dergisi, 5(17), 46–77.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) Bütçe Raporları (2002-2012), Ankara.
- Özçelik, U. (2007). *Ortaöğretim Okullarının Finansman Kaynaklarının Okul Yöneticilerinin Görüşlerinden Yola Çıkararak Belirlenmesi (Ankara İli Bala ve Gölbaşı İlçelerinde Bir Çalışma)*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özsoy, S. (2004). *Eğitim Hakkı: Kendi Dilini Bulamamış Bir Söylem*. Eğitim-Bilim-Toplum Dergisi. Cilt: 2 Sayı: 6 Sayfa: 58-84.
- Tezcan, M. (1992). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Zirve Ofset.
- Tomul, E. (2008). *Türkiye’de Ailenin Sosyo-Ekonomik Özelliklerinin Eğitime Katılım Üzerinde Göreli Etkisi*. Eğitim Araştırmaları Dergisi, (30), 153-168.
- Tural Kurul, N. (2012). *Eğitimin Finansmanı*. Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Tuzcu, G. (2015), *Eğitim Planlaması*, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- (2016), *Eğitim Ekonomisi*, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), (2006). *Türkiye İstatistik Yıllığı 2006*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları.
- Ulaş, Y. (2007). *İlköğretim Okullarının Finans Kaynakları*. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi Denetimi Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı, Denizli.
- Ulusoy, B. (2013). *Ailelerin İlköğretim Düzeyinde Yapmış Oldukları Hanehalkı Eğitim Harcamaları*, Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yolcu, H. (2007). *Türkiye’de İlköğretim Finansmanının Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- (2011). *Hanehalkının Eğitim Harcamalarını Etkileyen Etmenler: Kuramsal Bir Çalışma*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 3, Sayı: 5 Güz.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı:	Huzeyfe
Soyadı:	AKSOY
Doğum Yeri ve Tarihi	Dodurgalar / Acıpayam / DENİZLİ 01/01/1981
Uyruğu	T.C.
İletişim adresi ve e-mail adresi	Hacı Hasan Hüseyin Pekdemir İlkokulu Alaattin Mah. Acıpayam, Denizli huzeyfeaksoy81@gmail.com
Eğitim Bilgileri	
İlköğretim	Çavuş Çakmak İlkokulu - Kumluca, Antalya (1986-1991).
Ortaöğretim	Acıpayam Lisesi, Acıpayam / DENİZLİ (1991-1997)
Yükseköğretim (Lisans)	Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği, Hatay (1999-2003)
Yükseköğretim (Tezsiz Yüksek Lisans)	Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı, Denizli (2015-2018).
Mesleki Deneyim	
2003 – 2005	Sınıf Öğretmeni - Kılavuz İlkokulu, Dargeçit / Mardin
2006 – 2006	Sınıf Öğretmeni - Sakarya İlkokulu, Yeşilli / Mardin
2007 – 2007	Atatürk İlkokulu - Çukurca / Hakkari
2007 – 2008	Gör. Md. Yrd. Kuyucak İlkokulu, Acıpayam / Denizli
2009 – 2011	Md. Yrd. - Dedebağı Atatürk İlkokulu, Acıpayam / Denizli
2012 –	Okul Md. - Hacı Hasan Hüseyin Pekdemir İlkokulu, Alaattin / Acıpayam / Denizli.

AİLELERİN, ÇOCUKLARI İÇİN BİR AYDA YAPTIĞI EĞİTİM HARCAMASI

Sayın Anne / Baba,

Bu araştırmanın amacı, çocuklarınız için bir ayda yaptığınız ortalama eğitim harcamalarını belirlemektir. Çünkü Türkiye’de ailelerin çocukları için yaptığı eğitim harcamalarına ilişkin veri yoktur. Bu nedenle Türkiye, uluslararası karşılaştırmalarda 3. dünya ülkeleri arasında yer almaktadır. Diğer yandan da varolan kaynaklar, savurganca kullanılmaktadır.

Ankete isminizi yazmayın. Dürüstçe ve tarafsızca verdiğiniz yanıtlar, Türkiye eğitim harcamalarının gerçekçi bir biçimde çözümlenmesine ve daha gerçekçi eğitim politikalarının oluşturulmasına büyük katkı sağlayacaktır.

Anketi doldururken hata yaparsanız, üstünü çiziniz, doğrusunu yanına yazınız. Ayırdığınız zaman ve harcadığınız emek için teşekkür ederim

Dr. Gökhan TUZCU – Ocak 2017

Annenin Eğitim Düzeyi:

- Okuma-Yazma Bilmiyor
 İlkokul Mezunu
 Ortaokul Mezunu
 Lise Mezunu
 2 Yıllık Üniversite Mezunu
 4 Yıllık Üniversite Mezunu

Babanın Eğitim Düzeyi:

- Okuma-Yazma Bilmiyor
 İlkokul Mezunu
 Ortaokul Mezunu
 Lise Mezunu
 2 Yıllık Üniversite Mezunu
 4 Yıllık Üniversite Mezunu

Annenin-babanın mesleğini, “serbest meslek, devlet memuru, emekli,” gibi belirsiz yazmayınız. “Ev hanımı, çiftçi, hemşire, muhasebeci, banka müdürü, kuaför, pazarlamacı, polis” gibi anlaşılır yazınız. Emekli ise, önce asıl mesleğini yazınız, yanına da parantez içinde “emekli” yazınız. Örneğin: Kuruyemişiçi (emekli).

Annenin Mesleği: Babanın Mesleği:

Ailenin yaşadığı şehir:

Ailenin yaşadığı yer: Köy Kasaba İlçe merkezi İl merkezi

Ailenin aylık geliri ortalama kaç TL?

Ailenin yaşadığı ev: Kendisinin Kira

Ailenin çocuk sayısı:

Ana-baba: Birlikte yaşıyor Boşanmış

Çocukların gittiği okul: Devlete ait Özel sektöre ait

Bir Ayda Kaç Lira Harcanıyor (ortalama) ?	Çocuk Hangi Okula Gidiyor?										
	Ana Sınıfı	Ana Okulu	İlkokul	Genel Ortaokul	İmam-Hatip Ortaokulu	Anadolu Lisesi	Anadolu Öğretmen Lisesi	Fen Lisesi	Yabancı Dil Ağırlıklı Lise (Süper Lise)	Temel Lise	Çok Programlı Lise
Okul Servis Aracına
Giyim-Kuşama (okul forması, eşofman, ayakkabı vb)
Eğitim-Öğretim Malzemelerine (kaynak kitap, kırtasiye vb)
Yabancı Dil Kursuna (İngilizce, Rusça, Japonca, Çince vb)
Sanat Kursuna (gitar, keman, bağlama, dans, folklor vb)
Spor Kursuna (yüzme, voleybol, futbol, tenis vb)
Özel Derse
Dershaneye
Etüt Merkezine
Çocuğun Gittiği Okula Verilen Para (katkı payı / okul ücreti)
Çocuğa Harçlık
TOPLAM

Bir Ayda Kaç Lira Harcamıyor (ortalama) ?	Çocuk Hangi Okula Gidiyor?								
	Kız Meslek Lisesi / Anadolu Kız Meslek Lisesi	Ticaret Meslek Lisesi / Anadolu Ticaret Meslek Lisesi	Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	Endüstri Meslek Lisesi / Anadolu Endüstri Meslek Lisesi	Teknik Lise / Anadolu Teknik Lisesi	Güzel Sanatlar Lisesi / Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	Sağlık Meslek Lisesi	İmam-Hatip Lisesi / Anadolu İmam-Hatip Lisesi
Okul Servis Aracına
Giyim-Kuşama (okul forması, eşofman, ayakkabı vb)
Eğitim-Öğretim Malzemelerine (kaynak kitap, kırtasiye vb)
Yabancı Dil Kursuna (İngilizce, Rusça, Japonca, Çince vb)
Sanat Kursuna (gitar, keman, bağlama, dans, folklor vb)
Spor Kursuna (yüzme, voleybol, futbol, tenis vb)
Özel Derse
Dershaneye
Etüt Merkezine
Çocuğun Gittiği Okula Verilen Para (katkı payı / okul ücreti)
Çocuğa Harçlık
TOPLAM